

SAŽETAK GODIŠNJEG IZVJEŠĆA
EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA
2017

SADRŽAJ

UVOD	3
PREGLED SUDSKE PRAKSE	4
UVJETI DOPUŠTENOSTI.....	4
Iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava.....	4
U osnovi isti kao predmet što ga je Sud već ispitivao.....	4
PRAVO NA ŽIVOT.....	4
ZABRANA MUČENJA.....	5
Nečovječna i ponižavajuća kazna.....	5
Uvjeti pritvora.....	5
ZABRANA ROPSTVA I PRISILNOG RADA.....	6
PRAVO NA SLOBODU I SIGURNOST.....	7
Oduzimanje slobode.....	7
Zakonitost pritvaranja.....	7
PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE.....	8
<i>Pravo na pošteno suđenje u građanskim postupcima</i>	8
Dopuštenost.....	8
Pravičnost postupka.....	9
<i>Pravo na pošteno suđenje u kaznenim postupcima</i>	10
Dopuštenost.....	10
Pravičnost postupka.....	10
<i>Prava obrane</i>	12
Pravo na branitelja.....	12
NEMA KAZNE BEZ ZAKONA.....	13
PRAVO DA SE NE BUDE DVA PUTA SUĐEN ILI KAŽNJEN U ISTOJ STVARI.....	14
PRAVO NA DJELOTVORAN PRAVNI LIJEK.....	14
PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA.....	15
Privatni život.....	15
Privatni i obiteljski život.....	16
Privatni život i dopisivanje.....	17
SLOBODA MIŠLJENJA, SAVJESTI I VJEROISPOVIJEDI.....	18
SLOBODA IZRAŽAVANJA.....	19
Sloboda izražavanja.....	19
Sloboda tiska.....	21
Sloboda primanja i davanja informacija.....	22
ZABRANA DISKRIMINACIJE.....	23
Čl.14. u vezi s čl.3.....	23
Čl.14. u vezi s čl.5.....	23
Čl.14. u vezi s čl.8.....	24
Čl.14. u vezi s čl.1. Protokola br.1.....	26
ZAŠTITA VLASNIŠTVA.....	27
PRAVO NA SLOBODNE IZBORE.....	27
SLOBODA KRETANJA.....	28
Sloboda kretanja.....	28
Slobodni izbor boravišta.....	29
GRANICE PRIMJENE OGRANIČENJA PRAVA.....	30
BRISANJE ZAHTJEVA S LISTE.....	30
PRAVEDNA NAKNADA.....	31
OBVEZATNA SNAGA I IZVRŠENJE PRESUDA.....	32
MREŽA VRHOVNIH SUDOVA	33
RAZUMIJEVANJE SUDSKE PRAKSE	33
DODATAK	36
Popis važnijih predmeta u 2017. godini.....	36
SUDAČKE AKTIVNOSTI	38

UVOD

U 2017. godini Sud je više nego ikad istaknuo važnost supsidijarnosti mehanizama Europske Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te prvenstvenu nadležnost država ugovornica u osiguravanju odgovarajućih pravnih sredstava za zaštitu ljudskih prava.

Sud je uočio problem u brojnim predmetima koji su se ticali neizvršavanja konačnih odluka Suda (*Burmych i drugi protiv Ukrajine i sl.*). Takve je zahtjeve sud odlučio brisati s liste predmeta i uputiti na rješavanje Odboru ministara kao tijelu nadležnom za nadzor izvršenja presuda. Na ovaj način Sud je pokazao da postoji kolektivna odgovornost za provedbu Konvencije te da je na državama članicama i Odboru ministara osigurati izvršenje presuda.

2017. godinu obilježilo je i mnoštvo zahtjeva podnesenih nakon pokušaja državnog udara u Turskoj. I ovdje je Sud naglasio supsidijarnost kao jedno od temeljnih načela rada Suda što je rezultiralo odbacivanjem više od 27.000 zahtjeva kao nedopuštenih zbog neiscrpjivanja domaćih pravnih sredstava, bilo zato što nije podnesena ustavna tužba ili tužba *ad hoc* komisiji uspostavljenoj u siječnju 2017. godine.

Sud je primio posjete brojnih važnih političkih osoba poput predsjednika Francuske, Rumunjske, Cipra, Grčke i premijera Moldavije, Crne Gore i Slovačke, kao i predstavnika brojnih nacionalnih sudova, te je ojačao vanjske odnose s drugim međunarodnim sudovima posebno Sudom pravde Europske unije.

U svom govoru predsjednik Suda Guido Raimondi istaknuo je kako se pred Sudom nalaze novi izazovi uzrokovani ekonomskom krizom, terorizmom i masovnim dolaskom imigranata, te je utvrdio kako je upravo vladavina prava najveće postignuće naše civilizacije, i ono što Europa predstavlja.

Ovo Izvješće sadrži pregled najvažnijih predmeta u 2017. godini od kojih je većina uključena u tromjesečne Preglede sudske prakse koje priprema i objavljuje Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.

PREGLED SUDSKE PRAKSE

UVJETI DOPUŠTENOSTI (ČLANAK 35.)

Iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava

U predmetu [Kósa protiv Mađarske](#) pojavilo se pitanje može li udružna tužba radi zaštite kolektivnih interesa osloboditi podnositelja zahtjeva obveze pokretanja pojedinačnih postupaka pred domaćim sudovima.

Podnositeljica zahtjeva, romskog podrijetla, prigovorila je kako je zbog prekida službe školskog autobusnog prijevoza između njenog doma i izabrane osnovne škole više od dvije godine, njezina jedina mogućnost bila pohađati lokalnu grkokatoličku školu u kojoj je većina učenika bila romskog podrijetla i koja nije pružala dobru kvalitetu obrazovanja.

Sud je utvrdio kako je načelno moguće priznati udružnu tužbu određenih organizacija civilnog društva radi zaštite kolektivnih interesa kao oblik iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava u smislu članka 35. stavka 1. Konvencije, a posebice ako se radi o ranjivoj skupini ljudi. Međutim, u konkretnom slučaju presuda povodom udružne tužbe nije u potpunosti odgovarala individualnoj situaciji podnositeljice niti je omogućila nacionalnim sudovima razmatranje njezinih specifičnih pritužbi. Stoga je Sud odbacio zahtjev podnositeljice kao nedopušten zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava.

U osnovi isti kao predmet što ga je Sud već ispitivao

Sud je predmetu [Harkins protiv UK](#) razmatrao može li se razvoj sudske prakse nakon konačne presude smatrati „novim relevantnim činjenicama“ u smislu članka 35. stavka 2.b) Konvencije.

Podnositelj zahtjeva protivio se izručenju u Sjedinjene Američke Države, gdje je optužen za teško ubojstvo i pokušaj razbojništva. Prigovorio je kako bi mu u slučaju osude bila izrečena doživotna kazna zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta koja kazna nije u skladu sa zabranom mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kazne propisanom člankom 3. Konvencije. Sud je utvrdio da navedena kazna nije "pretjerano nerazmjerna", a podnositelj zahtjeva nije dokazao da postoji stvarni rizik da će takva kazna dosegnuti članak 3. Konvencije. Nakon presuda u predmetima [Vinter i drugi protiv UK](#) i [Trabelsi protiv Belgije](#) podnositelj je podnio novi zahtjev Sudu pozivajući se na „novu sudsku praksu“ utvrđenu u navedenim predmetima u kojima je Sud istaknuo kako osuđenik na doživotnu kaznu zatvora mora imati mogućnost uvjetnog otpusta i preispitivanja kazne.

Sud je odbacio navedeni zahtjev kao nedopušten uz obrazloženje da se sudska praksa stalno razvija što se ne može smatrati „novim relevantnim činjenicama“ u smislu članka 35. stavka 2.b) Konvencije, jer bi isto dovelo do stalnog preispitivanja konačnih presuda i odluka suda i do pravne nesigurnosti.

PRAVO NA ŽIVOT (ČLANAK 2.)

U predmetu [Lopes de Sousa Fernandes protiv Portugala](#) Sud se osvrnuo na odgovornost države za smrt pacijenta zbog komplikacija nakon medicinskog postupka.

Suprug podnositeljice zahtjeva preminuo je zbog komplikacija koje su se dogodile nakon operacije nosnih polipa. Podnositeljica je smatrala kako je smrt njezinog supruga rezultat liječničkog nemara te je prigovorila da država nije poduzela potrebne mjere kako bi se razjasnio uzrok pogoršanja njegova stanja i spriječila njegova smrt čime je povrijeđeno pravo iz članka 2. Konvencije.

Sud je utvrdio da država ne može biti odgovorna za liječnički nemar ili pogrešku zdravstvenih djelatnika pri liječenju pacijenata u smislu članka 2. Konvencije ako je ispunila obvezu uspostavljanja regulatornog okvira koji pruža odgovarajuće mjere za osiguranje visokih profesionalnih standarda među zdravstvenim djelatnicima i zaštitu života pacijenata, bilo u javnom ili privatnom sektoru. Država će biti odgovorna samo ako se radi o djelima i propustima zdravstvenih djelatnika koji nadilaze liječničku nepažnju i pogrešku te ako isto proizlazi iz propusta države da ispuni svoju obvezu pružanja regulatornog okvira u gore navedenom širem smislu. U konkretnom predmetu to nije bilo slučaj zbog čega je Sud utvrdio kako nije došlo do povrede članka 2. Konvencije.

Glede postupovnih obveza države sud je utvrdio kako disciplinski i kazneni postupak predviđen domaćim pravom nije bio učinkovit, kao niti građanski postupak koji je bio dugotrajan te nije pružio temeljito i cjelovito ispitivanje okolnosti s ciljem utvrđivanja odgovornosti.

U presudi [Tagayeva i drugi protiv Rusije](#) Sud je utvrdio odgovornost ruskih vlasti za propuste prilikom terorističkog napada u Beslanu iz 2004. godine u kojem je nastradalo stotine ljudi.

Pozivajući se na članak 2. Konvencije podnositelji zahtjeva prigovorili su da država nije ispunila svoju obvezu zaštite žrtava od poznatog rizika po život, da su mnogi aspekti planiranja i kontrole sigurnosne operacije bili nedostadni, da su smrti nastupile kao posljedica neselektivne i nerazmjerne uporabe sile od strane vlasti te da nije bilo učinkovite istrage o incidentu.

Sud je utvrdio da je došlo do povrede nekoliko aspekata članka 2.: vlasti nisu poduzele mjere kojima se mogao spriječiti poznati i predvidljivi rizik za život od terorističkog napada; vlasti nisu uspjele isplanirati i provesti operaciju spašavanja na način da se rizik po život minimalizira; uporaba smrtonosne sile bila je prekomjerna; i bilo je niz ozbiljnih nedostataka u istrazi o napadu.

ZABRANA MUČENJA (ČLANAK 3.)

Nečovječna i ponižavajuća kazna

Sud je u presudi [Hutchinson protiv UK](#) potvrdio trenutnu sudsku praksu o mogućnosti smanjenja kazne doživotnog zatvora *de facto* i *de iure*.

Podnositelj zahtjeva osuđen je na doživotnu kaznu zatvora 1984. godine. U svom zahtjevu prigovorio je da nema nikakvu mogućnost prijevremenog puštanja na slobodu zbog čega mu je povrijeđeno pravo iz članka 3. Konvencije.

Sud je u predmetima [Kafkaris protiv Cipra](#) i [Vinter i drugi protiv UK](#) utvrdio da kod kazne doživotnog zatvora mora postojati mogućnost uvjetnog puštanja na slobodu i preispitivanja kazne u smislu procjene postojanja legitimnih penoloških razloga za nastavak izdržavanja kazne zatvora. Ti razlozi uključuju društvenu osudu, zaštitu građana i ponovno uključivanje u društvo, uz naglasak na rehabilitaciju kao temeljnu svrhu kažnjavanja sukladno europskoj kaznenoj politici.

Primjenjujući ova načela u predmetu podnositelja zahtjeva, Sud je razmotrio prirodu, opseg, kriterije i uvjete te vremenski okvir postupka za preispitivanje izvršenja kazne zatvora u državi članici, te je utvrdio da nije došlo do povrede članka 3. Konvencije.

Uvjeti pritvora

U predmetu [S.F. i drugi protiv Bugarske](#) Sud je odlučivao o uvjetima imigracijskog pritvora u kojem su bili smješteni maloljetni migranti u pratnji odrasle osobe.

Podnositelji zahtjeva su maloljetni irački državljani u dobi od 16, 11 i 1 godinu, koji su ilegalno ušli u Bugarsku zajedno sa svojim roditeljima nakon čega su uhićeni i smješteni u pritvor na bugarsko-srpskoj granici. Pozivajući se na članak 3. Konvencije, podnositelji su prigovorili da su zbog uvjeta u navedenom imigracijskom pritvoru bili podvrgnuti nehumanom i ponižavajućem postupanju.

Sud je najprije istaknuo kako su djeca, bila u pratnji odrasle osobe ili ne, iznimno ranjiva i imaju specifične potrebe zbog čega se pritvoru maloljetnika treba posvetiti posebna pažnja. Sud je priznao da su države ugovornice koje se nalaze na vanjskim granicama Europske unije posljednjih godina imale poteškoća s masivnim priljevom imigranata, ali ih to ne može osloboditi obveze iz članka 3. Konvencije koja je apsolutnog karaktera i zahtijeva da se ljudima lišenima slobode zajamče uvjeti koji su u skladu s poštivanjem njihova ljudskog dostojanstva.

U konkretnom slučaju uvjeti pritvora (ograničen pristup toaletu, uskraćivanje hrane i pića, nemogućnost davanja bočice s mlijekom maloj bebi) bili su takvi da su predstavljali nečovječno i ponižavajuće postupanje, stoga je došlo do povrede članka 3. Konvencije.

ZABRANA ROPSTVA I PRISILNOG RADA (ČLANAK 4.)

Sud je u predmetu [*J. i drugi protiv Austrije*](#) odlučivao o opsegu postupovnih obveza države da istraži navodno trgovanje ljudima koje se dogodilo izvan njezinog teritorija.

Podnositelji zahtjeva bili su filipinski državljani koji su tvrdili da su žrtve trgovanja ljudima i prisilnog rada. Tijekom posjeta Beču, uspjeli su pobjeći svojim otmičarima, državljanima Ujedinjenih Arapskih Emirata, te su podnijeli prijavu nadležnim tijelima koja su pokrenula istragu. Istraga je s vremenom prekinuta budući da je navodno kazneno djelo počinjeno izvan teritorija Austrije, a ni podnositelji ni otmičari nisu bili austrijski državljani.

Pozivajući se na članak 4. Konvencije podnositelji su tvrdili da je istraga koju su provodile austrijske vlasti trebala biti proširena na utvrđivanje okolnosti iz kojih potječe kazneno djelo trgovanja ljudima bez obzira na to što je isto počinjeno izvan teritorija Austrije.

Sud je utvrdio kako nije bilo povrede. Austrijske vlasti učinile su sve kako bi identificirale, zaštitile i pružile podršku podnositeljima kao potencijalnim žrtvama trgovanja ljudima, te ni na koji način nisu prekršile svoju obvezu provođenja istrage. Nadležna tijela nisu bila ovlaštena suočiti podnositeljeve navodne otmičare s optužbama podnesenim protiv njih, uzimajući u obzir da ne postoji sporazum o suradnji između Austrije i Ujedinjenih Arapskih Emirata.

U predmetu [*Chowdury i drugi protiv Grčke*](#) presuda se odnosila na pozitivne i postupovne obveze države u pogledu trgovanja ljudima, izrabljivanja i prisilnog rada.

Podnositelji zahtjeva, 42 bangladeška državljanina, zaposlili su se kao berači jagoda nakon ilegalnog dolaska u Grčku gdje su radili u izrazito nepovoljnim uvjetima, primali vrlo nisku ili nikakvu plaću i živjeli u bijednim uvjetima. Nakon što su se suočili sa svojim poslodavcima zbog neisplate plaće, zaštitar je pucao po njima te je velika većina radnika ranjena. Protiv četiri osobe pokrenut je kazneni postupak zbog kaznenog djela trgovanja ljudima i nanošenja teških tjelesnih ozljeda. Oslobođeni su optužbi za trgovanje ljudima jer je sud smatrao kako radnici nisu bili prisiljeni prihvatiti posao, bili su upoznati s uvjetima rada na koje su pristali i mogli su slobodno otići u bilo koje vrijeme.

Sud je najprije naglasio pozitivnu obvezu država da uspostave regulatorni okvir koji će omogućiti učinkovitu zaštitu protiv trgovanja ljudima i izrabljivanja ljudi u vidu prisilnog rada. Nadalje, Sud je istaknuo kako pitanje je li osoba dobrovoljno pristala raditi za poslodavca nije odlučujuće u ovakvim slučajevima. Također, utvrdio je da je dotična država

imala zakonski okvir za borbu protiv trgovanja ljudima te je ratificirala Konvenciju Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima, ali je u konkretnom slučaju propustila ispuniti svoje pozitivne i postupovne obveze kako bi spriječila trgovanje ljudima i zaštitila podnositelje zahtjeva, zbog čega je došlo do povrede članka 4. Konvencije.

PRAVO NA SLOBODU I SIGURNOST (ČLANAK 5.)

Oduzimanje slobode

U predmetu *De Tommaso protiv Italije* Sud je raspravljao o privremenim mjerama određenim pojedincu koji se smatrao opasnim za društvo.

Pozivajući se, između ostalog, na članak 5. i članak 2. Protokola br. 4. Konvencije, podnositelj zahtjeva prigovorio je da mu je privremenim mjerama koje su mu određene 2008. godine nakon što je Okružni sud utvrdio da predstavlja opasnost za društvo, a koje mjere su uključivale posebni policijski nadzor tijekom dvije godine, obvezu javljanja policiji jedanput tjedno, zabranu korištenja mobilnog telefona, zabranu prisustvovanja na javnim događajima itd., povrijeđeno pravo na slobodu i sigurnost te slobodu kretanja.

Pri utvrđivanju je li došlo do povrede, Sud je uzeo u obzir prirodu privremenih mjera i kontrolu provođenja istih. Utvrdio da navedene mjere nisu predstavljale ograničenje slobode u smislu članka 5. Konvencije obzirom je podnositelj i dalje mogao izlaziti iz svog doma tijekom dana i održavati odnose s vanjskim svijetom, ali je zbog neopravdanog ograničenja slobode kretanja došlo do povrede članka 2. Protokola br. 4. Konvencije.

Zakonitost pritvaranja

Pred Sudom se u predmetu *Oravec protiv Hrvatske* pojavilo pitanje primjenjivosti članka 5. stavka 4. Konvencije u slučaju kada pojedinac nije bio lišen slobode.

Podnositelj zahtjeva uhićen je pod sumnjom da je trgovao opojnim drogama. Nakon što je istražni sudac donio rješenje o puštanju na slobodu podnositelja, državno odvjetništvo je uložilo žalbu nadležnom sudu koji je na zatvorenoj sjednici preinačio navedeno rješenje i podnositelju odredio pritvor. Podnositelj zahtjeva prigovorio je kako niti on niti njegov branitelj nisu bili obaviješteni o žalbi državnog odvjetništva niti im je dana mogućnost očitovanja na istu, čime mu je povrijeđeno njegovo pravo iz članka 5. stavka 4. Konvencije.

Sud je utvrdio da je došlo do povrede načela „jednakosti oružja“ jer podnositelj zahtjeva nije imao mogućnost iznošenja obrane u postupku povodom žalbe državnog odvjetništva protiv rješenja istražnog suca kojim se nalaže puštanje na slobodu podnositelja. Sud je istaknuo kako je pritvor određen na zatvorenoj sjednici o kojoj domaći sud nije niti obavijestio niti pozvao podnositelja ili njegovog branitelja koji zbog toga nisu imali priliku iznijeti bilo kakve argumente protiv određivanja pritvora. Stoga je Sud utvrdio kako je došlo do povrede članka 5. stavka 4. Konvencije.

U predmetu *Stollenwerk protiv Njemačke* Sud je razmatrao primjenjivost članka 5. stavka 4. Konvencije u razdoblju nakon osude.

Podnositelj zahtjeva uhićen je i zadržan u pritvoru zbog kaznenog djela zlouporabe droga. Nakon što je osuđen za navedeno kazneno djelo, uložio je žalbu protiv presude i podnio zahtjev za puštanjem na slobodu, ali su i žalba i zahtjev odbijeni. Podnositelj je prigovorio što je domaći sud odlučio o žalbi i zahtjevu, a da podnositelju nije dao mogućnost odgovara na pisani podnesak tužitelja čime je povrijedio načelo jednakosti oružja i samim time članak 5. stavak 4. Konvencije.

Svatko tko je lišen slobode uhićenjem ili pritvaranjem ima pravo pokrenuti sudski

postupak u kojem će se brzo odlučiti o zakonitosti njegova pritvaranja ili o njegovu puštanju na slobodu ako je pritvaranje bilo nezakonito. Sud je već ranije naglasio kako taj sudski postupak mora biti u skladu s načelom saslušanja stranaka i mora uvijek osigurati "jednakost oružja" između stranaka. U ovoj presudi Sud je primijenio isti princip i u postupcima nakon osude zatvorenika. Domaći je sud propustio obavijestiti podnositelja o navodima tužitelja i dati mu priliku da se očituje o istima čime je povrijedio načelo saslušanja stranaka, stoga je Sud utvrdio da je došlo do povrede članka 5. stavka 4. Konvencije.

PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE (ČLANAK 6.)

Pravo na pošteno suđenje u građanskim postupcima (Članak 6. stavak 1)

Dopuštenost

U ranije spomenutom predmetu *De Tommaso protiv Italije* podnositelj zahtjeva prigovorio je, između ostalog, nedostatku javne rasprave kad se odlučivalo o osnovanosti privremenih mjera koje su mu određene jer se smatrao opasnim za društvo.

Sud je utvrdio povredu članka 6. Konvencije navodeći kako su domaći sudovi bili dužni održati javnu raspravu kako bi se procijenio podnositeljev karakter, ponašanje i opasnost za društvo i time opravdalo određivanje navedenih mjera.

Ova je presuda od velike važnosti jer je Sud prvi put „građansku narav“ iz članka 6. Konvencije proširio i na postupke radi određivanja privremene mjere. Veliko vijeće je utvrdilo da su takve mjere bile građanske prirode i u sferi osobnih prava, tako da se članak 6. primjenjuje i na postupak u kojem se one određuju.

U predmetu *Károly Nagy protiv Mađarske* Sud je razmatrao mogućnost pristupa sudu sa zahtjevom za isplatu novčanog potraživanja vezanog za podnositeljevu crkvenu službu.

Podnositelj zahtjeva služio je kao pastor Reformatorske mađarske crkve. Nakon provedenog disciplinskog postupka otpušten je iz službe. Podnositelj je podnio tužbu radi isplate neisplaćenih plaća, ali je ista odbijena uz obrazloženje kako je njegova služba regulirana crkvenim a ne građanskim pravom. Pozivajući se na članak 6. Konvencije podnositelj je prigovorio da mu je uskraćeno pravo na pristup sudu.

Veliko vijeće je utvrdilo kako je zahtjev nespojiv s Konvencijom *ratione materiae*. Domaće je pravo propisalo da državni organi ne mogu provoditi postupak niti odlučivati o tužbama koji se tiču internih zakona i pravila crkve, stoga je Veliko vijeće utvrdilo da podnositelj nije imao "pravo" koje bi bilo priznato u domaćem zakonodavstvu.

U presudi *Regner protiv Češke* članak 6. Konvencije primijenjen je na postupak u kojem je podnositelj zahtjeva osporavao ukidanje sigurnosnog odobrenja, zbog kojeg nije bio u mogućnosti zadržati određenu poziciju u Ministarstvu obrane.

Sud je utvrdio kako zbog ukidanja sigurnosnog odobrenja podnositelj nije mogao ostati na funkciji pomoćnika zamjeniku ministra i izvršavati određene dužnosti u ministarstvu kao niti zaposliti se na novoj poziciji u državnoj službi što je utjecalo na njegovu profesionalnu karijeru, ali nije izravno dovelo do otpuštanja iz službe.

Sud je istaknuo kako status podnositelja kao državnog službenika ne isključuje primjenu članka 6. Konvencije u smislu zahtjeva da se radi o pravima i obvezama građanske naravi, osobito zato što je u Češkoj zapošljavanje u državnoj službi bilo regulirano Zakonom o radu, a radni sporovi se uvijek tiču građanskih prava. Stoga je i navedeni postupak kojim se osporava ukidanje sigurnosnog odobrenja državnom službeniku građanske naravi.

U predmetu [Selmani i drugi protiv Makedonije](#) Sud je raspravljao o prisilnom uklanjanju novinara iz Parlamenta te neodržavanju usmene rasprave u postupku koji je uslijedio.

Podnositelji zahtjeva bili su novinari koji su iz galerije Parlamenta izvještavali o odobrenju državnog proračuna kada je nastala napeta atmosfera koja je kulminirala stvaranjem nereda. Zaštitari su počeli uspostavljati red i prisilno odstranili novinare. Podnositelji zahtjeva podnijeli su ustavnu tužbu navodeći da je povrijeđeno njihovo pravo na slobodu izražavanja iz članka 10. Konvencije, koju je Ustavni sud odbio bez održavanja usmene i javne rasprave.

Podnositelji zahtjeva, pozivajući se na članak 6. Konvencije, prigovorili su postupku pred Ustavnim sudom jer je isti proveden bez javne rasprave.

I ovdje se postavilo prethodno pitanje primjenjivosti članka 6., odnosno jesu li domaći sudovi povrijedili građanska prava podnositelja. Sud je utvrdio kako je domaće zakonodavstvo priznalo akreditiranim novinarima pravo na izvješćivanje iz Parlamenta kao njihovo pravo na slobodu izražavanja, koje je pravo građanske naravi te je podnositeljima kao novinarima nužno radi obavljanja njihovog zanimanja i obavještavanja javnosti o događajima iz Parlamenta.

Sud je utvrdio povredu članka 6. stavka 1. Konvencije, između ostalog jer je Ustavni je sud u ovom predmetu bio prva i jedina instanca te je bio dužan ispitati sve činjenice i mjerodavno pravo te obrazložiti svoju odluku o neodržavanju javne rasprave.

Pravičnost postupka

U gore navedenoj presudi [Regner protiv Češke](#) članak 6. primijenjen je na parnični postupak u kojem je podnositelj zahtjeva osporavao ukidanje sigurnosnog odobrenja.

Podnositelj zahtjeva bio je zaposlen u Ministarstvu obrane kada mu je Nacionalno sigurnosno tijelo ukinulo sigurnosno odobrenje na temelju podataka dobivenih od obavještajne službe. S obzirom da bez navedenog odobrenja nije mogao obavljati službu, podnositelj je sporazumno raskinuo radni odnos te pokrenuo postupak radi osporavanja odluke o ukidanju sigurnosnog povjerenja. Kasnije je osuđen zbog sudjelovanja u organiziranom kriminalu te poticanja i pomaganja u zlouporabi položaja i ovlasti. Podnositelj je prigovorio kako tijekom postupka nije imao pristup podacima obavještajne službe zbog čega je došlo do povrede članka 6. Konvencije.

Sud je utvrdio kako podnositelju nisu priopćeni razlozi ukidanja sigurnosnog odobrenja te da ni on ni njegov odvjetnik nisu imali pristup povjerljivim podacima na kojim se navedena odluka temeljila. Sud je razmatrao je li ovo ograničenje predstavljalo povredu načela jednakosti oružja ili je isto bilo opravdano zbog zaštite javnog interesa.

Sud je utvrdio kako su domaći sudovi imali neograničen pristup svim povjerljivim dokumentima na kojima se temeljila odluka o ukidanju sigurnosne mjere, te su mogli naložiti otkrivanje tih podataka ukoliko su smatrali da je isto bilo potrebno. Opravdanost odluke da se sačuva povjerljivost tih podataka leži u specifičnim okolnostima predmetnog slučaja iz kojih nedvojbeno proizlazi da podnositelj zahtjeva više nije ispunjavao zakonske uvjete za sigurnosno odobrenje, a osobito uzimajući u obzir gore navedene osude u kaznenom postupku. Sud je stoga zaključio da ravnoteža između stranaka nije bila narušena do te mjere da bi narušila pravo podnositelja zahtjeva na pravično suđenje. Sud je ipak sugerirao kako bi bilo poželjno da su vlasti postupak ukidanja sigurnosne mjere provele na način da su podnositelju barem ukratko objasnili razloge optužbe i opseg provjere koju su izvršili.

Dopuštenost

U predmetu [*Simeonovi protiv Bugarske*](#) raspravljalo se o pravu na branitelja od trenutka uhićenja i pravu biti obaviješten o tom pravu.

Podnositelj zahtjeva osuđen je za razbojništvo i dvostruko ubojstvo zbog čega mu je određena kazna doživotnog zatvora. Pozivajući se na članak 6. stavak 1. i 3.c) Konvencije prigovorio je da nije imao branitelja tijekom prva tri dana pritvora. U tom razdoblju podnositelj nije bio obaviješten o pravu na branitelja po svom izboru ili po službenoj dužnosti, ali s druge strane od njega nije uzeta nikakva izjava, niti su prikupljeni ikakvi dokazi koji bi se mogli koristiti u postupku, niti su nad njim provedene ikakve istražne radnje. Stoga je Sud utvrdio da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. i 3.c).

Sud je ponovio svoju uspostavljenu sudsku praksu da "kazneni progon" počinje od trenutka kada je nadležno tijelo obavijestilo pojedinca o sumnji da je počinio kazneno djelo. Dakle, podnositelj je imao pravo na obranu od trenutka uhićenja, neovisno o tome je li u relevantnom razdoblju bio ispitan ili su provedene istražne radnje.

Pravičnost postupka

Jedno od pitanja u predmetu [*Moreira Ferreira protiv Portugala \(br.2\)*](#) bila je nadležnost Suda razmotriti zahtjev podnesen zbog odbijanja Vrhovnog suda da ponovi kazneni postupak povodom ranije donesene presude Suda kojom je utvrđena povreda članka 6. Konvencije. Sud je utvrdio da je nadležan.

U prethodnom postupku Sud je utvrdio da je došlo do povrede članka 6. jer podnositeljica nije bila saslušana pred domaćim sudom koji ju je osudio. Nakon toga, podnositeljica je zatražila ponavljanje postupka pred Vrhovnim sudom, ali ju je isti odbio uz obrazloženje da utvrđenja Suda nisu bila u suprotnosti, niti su dovela u ozbiljnu sumnju raniju presudu domaćeg suda. Podnositeljica je potom podnijela novi zahtjev prigovarajući da su joj povrijeđena prava iz članka 6. i članka 46. Konvencije.

U ovom je predmetu sud naglasio kako prava osoba optuženih za kaznena djela zahtijevaju veću zaštitu od onih u građanskim postupcima, naglašavajući kako je ponavljanje postupka od posebne važnosti u području kaznenog prava, stoga je članak 6. primjenjiv i postupcima povodom izvanrednih pravnih lijekova. Sud je istaknuo kako mjere koje poduzima država nakon što se utvrdi povreda Konvencije mogu predstavljati novo pitanje koje Sud može razmatrati u smislu prava na pošteno suđenje, stoga članak 46. ne isključuje mogućnost razmatranja novog zahtjeva.

Sud je utvrdio kako Vrhovni sud nije postupao proizvoljno u interpretaciji presude Suda iz 2011. godine u odnosu na domaću presudu, te je Vrhovnom sudu dao široku slobodu procjene, ne smatrajući potrebnim izraziti stajalište o valjanosti tog tumačenja.

Presuda [*Cerovšek i Božičnik protiv Slovenije*](#) odnosila se na predmet u kojem obrazloženje presude kojom su podnositelji zahtjeva proglašeni krivima dano od strane sudaca koji nisu sudjelovali u postupku.

Podnositelji zahtjeva osuđeni su za krađu u postupku koji je proveo sudac pojedinac i koji je presudu izrekao bez obrazloženja krivnje i kazne. Nakon tri godine, dva suca koja nisu sudjelovala u navedenom postupku sastavili su pisanu presudu rekonstruiranjem spisa predmeta. Žalbeni je sud potvrdio navedenu presudu bez provođenja rasprave i izvođenja dokaza. Pozivajući se na članak 6. Konvencije, podnositelji su prigovorili da im je povrijeđeno pravo na pošteno suđenje.

Sud je naglasio važnost načela neposrednosti i donošenja obrazložene sudske odluke na kraju postupka kako bi se spriječila proizvoljnost sudaca, jačalo povjerenje građana u

donesenu odluku, te omogućilo preispitivanje iste. U konkretnom slučaju ovi uvjeti nisu bili ispunjeni, stoga je Sud utvrdio da je došlo do povrede prava na pošteno suđenje iz članka 6. Konvencije.

U predmetu [*Grba protiv Hrvatske*](#) Sud je razmatrao sudjelovanje podnositelja zahtjeva u višestrukim nezakonitim transakcijama s prikrivenim istražiteljima.

Podnositelj zahtjeva prodao je značajnu količinu krivotvorenih eura prikrivenim istražiteljima. Nakon što je protiv njega pokrenut kazneni postupak podnositelj je tvrdio da su ti poslovi bili posljedica poticanja prikrivenih istražitelja na počinjenje kaznenog djela. Domaći sud je odbacio tu obranu utvrdivši kako su prikriveni istražitelji postupali po nalogu istražnog suca te ni na koji način nisu potaknuli podnositelja da razvije svoju kriminalnu djelatnost i počinji kazneno djelo. U postupku pred Sudom podnositelj je i dalje tvrdio da mu je povrijeđeno pravo na pošteno suđenje jer je smatrao da su ga prikriveni istražitelji poticali na počinjenje kaznenog djela krivotvorenja novca.

Sud je iz postojeće sudske prakse najprije utvrdio da je korištenje prikrivenih istražitelja opravdano u istrazi kaznenih djela kada kriminalna aktivnost nije jednokratna i izoliran incident, nego kontinuirana nezakonita radnja. Prikriveni istražitelji moraju u suštini djelovati pasivno pazeći da se njihov utjecaj ne proširi do te mjere da potakne počinjenje većeg kaznenog djela od onog koje je pojedinac namjeravao počinuti. Također, bilo kakvo produljenje istrage mora se temeljiti na valjanim razlozima kao što su potreba za osiguranjem dovoljnog broja dokaza za podizanje optužnice, dobivanje boljeg uvida u prirodu i opseg kriminalne aktivnosti osumnjičenika, ili otkrivanje veće kriminalne skupine. U nedostatku takvih razloga, državne vlasti mogu utjecati na povećanje opsega ili mjere kriminala i neopravdano podvrgnuti optuženika većoj kazni. Izrečena kazna mora odgovarati kaznenom djelu koje je okrivljenik namjeravao počinuti jer bi bilo nepošteno osuditi ga za kriminalnu aktivnost koja je rezultat nezakonitog ponašanja tijela državne vlasti.

U predmetu podnositelja zahtjeva, Sud je utvrdio da je prva nedopuštena transakcija između podnositelja zahtjeva i prikrivenog istražitelja bila rezultat podnositeljevog svojevrijednog ponašanja. Međutim, Sud je smatrao da nema jasnih dokaza o tome na čiju inicijativu su se odvijali daljnji susreti i prodaja krivotvorenih novčanica. Domaći sudovi nisu dokazali da je višestruko kupovanje krivotvorenih novčanica obavljeno na način koji je isključio mogućnost zlorabe ovlasti, niti da prikriveni istražitelji nisu sudjelovali u aktivnostima koje su mogle nerazmjerno povećati opseg podnositeljeve kriminalne aktivnosti. Stoga je Sud utvrdio povredu članka 6. Konvencije.

U predmetu [*Haarde protiv Islanda*](#) sud je raspravljao o pravičnosti postupka opoziva premijera.

Podnositelj zahtjeva bio je premijer Islanda u razdoblju od 2006. do 2009. godine, nakon čega je opozvan s te pozicije odlukom Suda za opoziv na temelju šest optužnica vezanih za raspad islandskog bankarskog sustava u listopadu 2008. godine. Prije postupka opoziva osnovano je Posebno istražno povjerenstvo čiji je zadatak bio analizirati uzroke kolapsa, osnovan je i *ad hoc* parlamentarni odbor za preispitivanje s ciljem utvrđivanja činjenica, te je imenovan tužitelj koji je trebao pripremiti predmet za sudski postupak. Na kraju je podnositelj osuđen za samo jednu optužnicu i to jer je zbog grube nepažnje propustio održati sastanke ministara o važnim pitanjima Vlade, a kako je propisano člankom 17. Ustava i člankom 8c Zakona o ministarskoj odgovornosti.

Podnositelj je prigovorio kako je cijeli postupak odlučivanja o njegovoj odgovornosti bio proizvoljan i politički, jer tužitelj i parlamentarni odbor za preispitivanje nisu pravilno istražili slučaj zbog čega je cjelokupni postupak pred Sudom za opoziv bio nepravedan i pristran.

Odgovarajući na tvrdnje podnositelja zahtjeva kako je postupak koji je prethodio postupku opoziva pred sudom bio politički i proizvoljan, Sud je naglasio da su države ugovornice usvojile različite pristupe rješavanju kaznenopravne odgovornosti članova vlade za djela ili propuste koji su se dogodili u obavljanju njihovih službenih dužnosti. Istaknuo je da kazneni postupak ne smije biti zloupotrijebljen kao instrument u političkom sukobu s ciljem nanošenja štete političkim protivnicima, te je zadaća Suda osigurati standarde poštenog suđenja iz članka 6. bez obzira na posebne značajke tog postupka.

U konkretnom slučaju Sud je utvrdio da činjenica što je odluka o progonu jednog člana vlade povjerena Parlamentu sama po sebi nije bila dovoljna za povredu članka 6., prvenstveno jer je o krivnji podnositelja zahtjeva na kraju odlučivao sud u skladu s predloženim dokazima, a postupak koji je doveo do podizanja optužnice nije bio proizvoljan niti politički u tolikoj mjeri da je pravednost suđenja dovedena u pitanje. Osvrćući se na tvrdnje podnositelja kako je 8 sudaca Suda za opoziv bilo pristrano jer ih je imenovao Parlament, Sud je utvrdio kako je navedeni sud imao "posebni karakter" jer je osnovan u svrhu opoziva političara te činjenica da su suci imenovani od strane Parlamenta ne dovodi u sumnju njihovu neovisnost i nepristranost. Stoga je Sud utvrdio da nije došlo do povrede članka 6. Konvencije.

Presuda [Ramda protiv Francuske](#) odnosila se na nepostojanje obrazloženja presude donesene od strane porote koja se sastojala od profesionalnih sudaca.

Podnositelj zahtjeva, alžirski državljanin, izručen je iz Ujedinjenog Kraljevstva u Francusku zbog optužbi vezanih za niz terorističkih napada iz 1995. godine u Francuskoj. Najprije je osuđen na kaznenom sudu zbog pripadnosti skupini koja je imala za cilj pripremu terorističkih napada, a kasnije je ga je i porotni sud osudio zbog sudjelovanja u počinjenju niza posebnih zločina, kao što su ubojstvo i pokušaj ubojstva. U Porotnom sudu porotnici laici zamijenjeni su profesionalnim sucima jer je postojala opasnost će se laici bojati odmazde ukoliko bi odlučivali o terorističkom predmetu.

Sud je utvrdio da nije došlo do povrede članka 6. Konvencije. Opće je načelo da sudovi trebaju dati razloge za svoje odluke, tako da optuženi i javnost mogu razumjeti presudu, što potiče povjerenje javnosti u objektivni i transparentan pravosudni sustav i obvezuje suce da svoje obrazloženje temelje na objektivnim argumentima. Presuda u predmetu [Taxquet protiv Belgije](#) razvila je iznimku od ovog općeg načela u slučajevima kada se kazneni sudovi sastoje od porotnika laika koji stoga nisu davali obrazloženje presude. Iako se u ovom predmetu porota sastojala od profesionalnih sudaca, Sud je i ovdje primijenio tu iznimku.

Prava obrane (Članak 6. stavak 3.)

Pravo na branitelja

U gore navedenom predmetu [Simeonovi protiv Bugarske](#) raspravljalo se o pravu na branitelja od trenutka uhićenja i pravu biti obaviješten o tom pravu.

Podnositelj zahtjeva osuđen je za razbojništvo i dvostruko ubojstvo zbog čega mu je određena kazna doživotnog zatvora. Pozivajući se na članak 6. stavak 1. i 3.c) Konvencije prigovorio je da nije imao branitelja tijekom prva tri dana pritvora. U tom razdoblju podnositelj nije bio obaviješten o pravu na branitelja po svom izboru ili po službenoj dužnosti, ali s druge strane od njega nije uzeta nikakva izjava, niti su prikupljeni ikakvi dokazi koji bi se mogli koristiti u postupku, niti su nad njim provedene ikakve istražne radnje. Osuda je bila utemeljena na kasnijem priznanju danom u prisustvu branitelja i na drugim dokazima. Podnositelj je prigovorio i uvjetima pritvora pozivajući se na članak 3. Konvencije.

Sud je utvrdio povredu članka 3., ali nije bilo povrede članka 6. stavka 1. i 3.c) Konvencije. Sud je smatrao da je pravo na branitelja postojalo od trenutka uhićenja podnositelja zahtjeva, bez obzira je li isti bio ispitan ili podvrgnut istražnom postupku tijekom relevantnog razdoblja. Sud je utvrdio da se, čak i ako pretpostavimo da podnositelj nije izričito zatražio pomoć branitelja, ne može smatrati da se implicitno odrekao toga prava jer nije odmah nakon uhićenja primio pouku o pravu na branitelja po vlastitom izboru. Sud je stoga zaključio da je navedeno pravo bilo ograničeno te je morao utvrditi je li to ograničenje nepovratno utjecalo na cjelokupnu pravičnost kaznenog postupka. S tim u vezi, Sud je dao odlučujuću važnost činjenici da tijekom relevantnog razdoblja od podnositelja nije uzeta nikakva izjava, niti su prikupljeni ikakvi dokazi koji bi se mogli koristiti u postupku, niti su nad njim provedene ikakve istražne radnje, a iz spisa su izuzeti dokazi prikupljeni na nezakonit način. Nije bilo nikakve uzročne veze između naknadno danog priznanja i prethodnog odsustva branitelja. Podnositelj je aktivno sudjelovao u svim fazama kaznenog postupka, a utvrđenja suda nisu bila utemeljena isključivo na njegovom kasnijem priznanju nego i na čitavom nizu uvjerljivih dokaza.

Slijedom navedenoga, Sud je utvrdio da ukupna pravednost kaznenog postupka protiv podnositelja zahtjeva nije dovedena u pitanje zbog nedostatka pravne pomoći u prva tri dana njegovog pritvora, stoga nije bilo povrede članka 6. stavaka 1. i 3. c) Konvencije.

U predmetu [M. protiv Nizozemske](#) Sud je odlučivao o ograničenjima komunikacije između podnositelja zahtjeva i njegovog tima obrane.

Podnositelj zahtjeva, bivši pripadnik tajne službe Nizozemske (Opća obavještajna i sigurnosna služba, dalje u tekstu AIVD), osuđen je zbog otkrivanja državnih tajni neovlaštenim trećim osobama. Tijekom postupka AIVD je podnositelja upozorila da svojim odvjetnicima ne smije otkrivati informacije koje je AIVD odredio kao tajne (kao što su imena članova AIVD-a koji su pozvani kao svjedoci), pod prijetnjom daljnjeg progona ako to učini. Podnositelj je prigovorio da je došlo do povrede članka 6. stavaka 1. i 3. c) Konvencije.

Sud je i ranije naglasio da je odnos stranke i odvjetnika privilegirani i da se od temeljnog pravila o poštivanju povjerljivosti između odvjetnika i stranke može odstupiti samo u iznimnim slučajevima i pod uvjetom da postoje odgovarajuće i dostatne mjere zaštite od zlouporabe. U predmetu podnositelja zahtjeva nije bilo izravnog ni neizravnog miješanja u komunikaciju između njega i tima obrane, u obliku nadzora ili praćenja korespondencije, međutim komunikacija nije bila slobodna i neograničena. Podnositelj zahtjeva bio je izložen riziku od progona ukoliko bi svojim odvjetnicima otkrio tajne informacije, zbog čega je morao samostalno odlučiti hoće li otkriti činjenice koje nisu bile u spisu predmeta i time riskirati daljnji progon. Od optuženika se nije moglo očekivati da bez profesionalnog savjeta odvagne prednost iznošenja svih bitnih informacija svojem odvjetniku naspram rizika od daljnjeg progona ako to učini. Na ovaj način ugrožena je pravednost postupka zbog čega je Sud utvrdio da je došlo do povrede članka 6. stavaka 1. i 3. (c) Konvencije.

NEMA KAZNE BEZ ZAKONA (ČLANAK 7.)

U predmetu [Koprivnikar protiv Slovenije](#) Sud je ispitivao jesu li domaći sudovi poštivali načelo zakonitosti pri utvrđivanju jedinstvene kazne za višestruka kaznena djela.

Podnositelj zahtjeva u tri zasebne presude osuđen je za tri kaznena djela, uključujući i ubojstvo, za koje mu je izrečena maksimalna kazna zatvora od trideset godina. Tumačeći odredbe Kaznenog zakona iz 2008. godine, sud je podnositelju izrekao jedinstvenu kaznu zatvora od trideset godina za sva tri kaznena djela.

Podnositelj zahtjeva prigovorio je da ukupno izrečena kazna zatvora nije u skladu s člankom 7. Konvencije, s obzirom da je Kaznenim zakonom iz 2008. godine, u slučaju kao što je onaj podnositelja zahtjeva, maksimalno predviđena kazna zatvora bila dvadeset, a ne trideset godina.

Sud je odlučio u korist podnositelja zahtjeva. Sud je prvenstveno primijetio da zakonska odredba na koju se sud oslanjao pri izricanju jedinstvene kazne zatvora nije bila dovoljno jasno određena, što je bilo u suprotnosti s načelom zakonitosti, odnosno zahtjevom da kazna bude jasno definirana u domaćem pravu. Sud smatra da je prilikom izricanja kazni trebalo pristupiti tumačenju koje je najviše pogodovalo podnositelju zahtjeva, odnosno maksimalnoj kazni zatvora u trajanju od dvadeset godina. Stoga je došlo do povrede prava članka 7. Konvencije.

PRAVO DA SE NE BUDE DVA PUTA SUĐEN ILI KAŽNJEN U ISTOJ STVARI (ČLANAK 4. PROTOKOL 7.)

U gore navedenom predmetu [Ramda protiv Francuske](#) postavilo se pitanje usklađenosti sukcesivnih postupaka s člankom 4. Protokola br. 7.

Podnositelj zahtjeva, alžirski državljanin, izručen je iz Ujedinjenog Kraljevstva u Francusku zbog optužbi vezanih uz niz terorističkih napada 1995. godine u Francuskoj. Najprije je osuđen na kaznenom sudu zbog pripadnosti skupini koja je imala za cilj pripremu terorističkih napada, a kasnije je ga je i porotni sud osudio zbog sudjelovanja u počinjenju niza posebnih zločina, kao što su ubojstvo i pokušaj ubojstva.

Sud je utvrdio da nije došlo do povrede članka 4. Protokola br. 7. Konvencije. Pri utvrđivanju jesu li spomenuta kaznena djela ista, Sud je primijenio činjenični pristup kao u predmetu [Sergey Zolotukhin protiv Rusije](#), pristup koji je izričito odobren i u kasnijem predmetu [A i B protiv Norveške](#). Taj pristup predviđa da pitanje jesu li relevantna kaznena djela ista ovisi o procjeni utemeljenoj na činjenicama, a ne na formalnoj ocjeni uspoređujući "osnovne elemente" kaznenih djela. Sud je istaknuo i obvezu države da progoni teške (ratne) zločine, koju je praksu razvio u predmetu [Marguš protiv Hrvatske](#), i primijenio ju na predmetni teroristički kontekst.

PRAVO NA DJELOTVORAN PRAVNI LIJEK (ČLANAK 13.)

U gore navedenom predmetu [Tagayeva i drugi protiv Rusije](#) Sud je razmatrao obveze države prije, za vrijeme i nakon terorističkog napada velikih razmjera.

Slučaj se odnosio na teroristički napad u Beslanu iz 2004. godine u kojem je nastradalo stotine ljudi. Podnositelji zahtjeva, njih više od 400, prigovorili su da im je povrijeđeno pravo iz članka 2. u vezi s člankom 13. Konvencije.

Sud je utvrdio da je došlo do povrede nekoliko aspekata članka 2., ali nije bilo povrede članka 13. Pri utvrđivanju da nije bilo povrede članka 13., Sud je napravio razliku između postupovne obveze države da provede istragu u skladu s člankom 2. i obveze za stavljanjem na raspolaganje drugih djelotvornih domaćih pravnih sredstava u skladu s člankom 13. Sud je utvrdio dva elementa koja su bila od posebnog značaja prema članku 13, naknadu i pristup informacijama, a budući da su podnositelji zahtjeva dobili oboje, to je bilo dostatno u smislu članka 13.

U ovome predmetu svi su podnositelji zahtjeva dobili državnu i lokalnu naknadu zbog štete koju su pretrpjeli bez obzira na ishod kaznenog postupka. Nagrade koje je kasnije dodijelio Sud na temelju članka 41. uzimale su u obzir i naknadu dodijeljenu na nacionalnoj

razini. Iako se u kaznenoj istrazi nisu razjasnile činjenice na kojima se temeljila povreda članka 2., kazneni progon pojedinaca (preživjelog terorista i dva policajca), kao i detaljan istražni rad parlamentarnih povjerenstava, osigurali su žrtvama i javnosti pristup detaljnim podacima o aspektima kršenja ljudskih prava koja bi inače ostala nedostupna, te su se mogla smatrati djelotvornim pravnim sredstvima u smislu članka 13.

PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA (ČLANAK 8.)

Privatni život

Presuda [A.- M.V. protiv Finske](#) odnosila se na ograničenja prava na samoodređenje osobe s intelektualnim teškoćama.

U ovome je predmetu postavljeno pitanje bi li se podnositelju zahtjeva, muškarcu s intelektualnih teškoćama, trebalo dopustiti preseljenje iz njegovog rodnog grada na jugu Finske do udaljenog područja na sjeveru zemlje gdje bi živio sa starijim parom koji su bili njegovi bivši udomitelji. Skrbnik imenovan od strane suda smatrao je da taj potez nije bio u podnositeljevom najboljem interesu. Nakon toga podnositelj je pokrenuo postupak radi djelomične izmjene skrbništva kako bi mogao samostalno donijeti odluku o tom pitanju, ali su finski sudovi, nakon saslušanja podnositelja zahtjeva, nekoliko svjedoka i mišljenja stručnjaka o podnositeljevoj kognitivnoj sposobnosti, zaključili da isti očigledno nije u stanju razumjeti značenje ove odluke te su potvrdili odluku skrbnika i odbili podnositeljev zahtjev za djelomičnu izmjenu skrbništva.

Podnositelj zahtjeva prigovorio je da mu je na ovaj način povrijeđeno pravo na privatni život iz članka 8. Konvencije. Sud je prihvatio da je došlo do zadiranja u pravo podnositelja zahtjeva na samoodređenje kao vid njegova prava na poštivanje privatnog života. Međutim, Sud je utvrdio kako odluka domaćih sudova o davanju prednosti procjeni skrbnika u odnosu na vlastitu želju podnositelja zahtjeva nije predstavljala nerazmjerno ograničenje njegovog prava, s obzirom na cilj koji se htio postići, a to je bila zaštita zdravlja podnositelja zahtjeva. Sud je zaključio da su u domaćim postupcima bile osigurane učinkovite mjere zaštite kako bi se spriječio zlostavljanje te kako bi se uzeli u obzir prava, volja i preferencije podnositelja zahtjeva. Podnositelj je bio uključen u sve faze postupka, saslušan je osobno te je bio u mogućnosti iznijeti svoje želje, stoga nije bilo povrede članka 8.

U predmetu [A.P., Garçon and Nicot protiv Francuske](#) Sud je odlučivao o zahtjevu podnositelja zahtjeva da se u statusnim dokumentima evidentira promjena spola, što je bilo uvjetovano izvođenjem kirurškog zahvata ili liječenja s velikom vjerojatnosti nastupanja sterilnosti.

Trojica podnositelja zahtjeva bili su transrodne osobe. Pozivajući se na članak 8. Konvencije tvrdili su da im je zbog odbijanja da se u njihove rodne listove zabilježi promjena spola povrijeđeno pravo na privatni život, s obzirom da su morali dokazati da je promjena bila nepovratna (drugi i treći podnositelj zahtjeva) i da su stvarno patili od poremećaja rodnog identiteta (drugi podnositelj zahtjeva). Prvi podnositelj prigovorio je zahtjevu da se podvrgne liječničkom pregledu kako bi se utvrdila već provedena promjena spola.

Sud je prethodno utvrdio da je članak 8. primjenjiv na pravno priznanje rodnog identiteta transrodnih osoba koje su se podvrgnule kirurškom zahvatu ([Hämäläinen protiv Finske](#)), te na uvjete podobnosti za takav zahvat ([Schlumpf protiv Švicarske](#) i [YY protiv Turske](#)), stoga je i u ovome predmetu utvrdio primjenjivost aspekta "privatnog života" iz članka 8.

Sud je najprije utvrdio da države članice imaju različita stajališta o zahtjevu za sterilizaciju i da o tom pitanju ne postoji konsenzus. Ipak, uzimajući u obzir temeljno pravo

pojedince na identitet, koje bi bilo povrijeđeno eventualnom sterilizacijom, Sud je utvrdio da je granica procjene države u ovom slučaju bila ograničena. Također je istaknuo trend u pravnim sustavima država ugovornica prema ukidanju zahtjeva za sterilizaciju. Sud je utvrdio da navedeno liječenje i kirurški zahvat zadiru u fizički integritet pojedinca koji je zaštićen člankom 3. i člankom 8. Konvencije, slijedom toga u ovom slučaju nije bilo pravedne ravnoteže između općeg interesa i interesa podnositelja zahtjeva te je tužena država, uvjetujući priznanje rodnog identiteta transrodnim osobama njihovim podvrgavanjem sterilizaciji, prekršila svoju pozitivnu obvezu osiguranja prava na poštivanje privatnog života i učinila povredu članka 8. Konvencije.

S obzirom na pritužbu prvog podnositelja zahtjeva u vezi sa zahtjevom da se provede liječnički pregled kako bi se utvrdilo da je operacija izvršena, Sud je utvrdio da je liječnički pregled bio usmjeren isključivo na utvrđivanje točnosti tih tvrdnji. Dakle, prigovor se odnosio na prikupljanje dokaza gdje je Sud državama članicama dopustio široku slobodu procjene, stoga Sud nije utvrdio povredu članka 8.

Glede zahtjeva tužene države da se podnositelji podvrgnu psihijatrijskoj analizi kako bi dokazali svoj poremećaj rodnog identiteta, Sud je primijetio da je prethodna psihijatrijska dijagnoza bila među preduvjetima za zakonsko priznavanje rodnog identiteta transrodnih osoba u velikoj većini država članica te, za razliku od sterilizacije, nije izravno utjecala na fizički integritet pojedinaca, stoga nije bilo povrede članka 8.

Privatni i obiteljski život

U predmetu [*Paradiso i Campanelli protiv Italije*](#) podnositelji zahtjeva prekršili su talijanske zakone kada su u Italiju doveli dijete koje je začeto u inozemstvu preko surogata, nakon čega je dijete odvojeno od njih i stavljeno na usvajanje.

Podnositelji zahtjeva, talijanski državljani i bračni par, u Rusiji su preko surogata dobili dijete. U Moskvi je izdan rodni list u kojem su kao roditelji navedeni podnositelji zahtjeva, bez navođenja surogata. Pri povratku u Italiju podnositelji su zatražili da općina registrira rodni list, ali su talijanski sudovi odbili prihvatiti rodni list i prijaviti podnositelje zahtjeva kao roditelje djeteta te su naredili odvajanje djeteta od podnositelja i njegovo stavljanje na usvajanje.

Pred Sudom se postavilo pitanje jesu li mjere koje su poduzele talijanske vlasti u smislu trajnog odvajanja podnositelja zahtjeva i djeteta bile usklađene s člankom 8. Konvencije. Sud je utvrdio da odnos podnositelja zahtjeva s djetetom nije došao u sferu obiteljskog života, jer njihove stvarne osobne veze nisu *de facto* bile obiteljski život. Uzimajući u obzir pristup Suda u ranijim slučajevima ([*Wagner i JMWL protiv Luksemburga*](#), [*Moretti i Benedetti protiv Italije*](#) te [*Kopf i Liberda protiv Austrije*](#)), Sud je ocjenjivao kvalitetu odnosa između podnositelja zahtjeva i djeteta, ulogu koju su podnositelji imali te trajanje životne zajednice kao ključni čimbenik. Iako je Sud prihvatio da su podnositelji zahtjeva razvili roditeljski odnos i emocionalne veze s djetetom, među njima nije postojala biološka veza, njihov je odnos bio kratkog trajanja i pravno neizvjestan. Talijanske vlasti nisu mogle legalizirati nezakonitu situaciju u koju su se podnositelji sami doveli jer bi to bilo u suprotnosti s važnim propisima talijanskog prava. Sud je utvrdio da su domaći sudovi postigli pravednu ravnotežu između suprotstavljenih javnih i privatnih interesa, stoga nije došlo do povrede članka 8. Konvencije.

Odluka u predmetu [*K2 protiv Ujedinjene Kraljevine*](#) značajna je jer je Sud po prvi puta morao rješavati pitanje oduzimanja državljanstva u kontekstu terorizma i nacionalno-sigurnosnih pitanja.

Podnositelj zahtjeva, naturalizirani britanski državljani, napustio je Ujedinjeno Kraljevstvo kršeći uvjete jamstva. Dok je bio izvan zemlje, državni tajnik za unutarnje

poslove donio je odluku o oduzimanju državljanstva podnositelju uz obrazloženje da je takva mjera potrebna radi zaštite javnog interesa. Podnositelju je oduzeto državljanstvo i zbog toga što je bio uključen u terorističke aktivnosti i imao veze s brojnim islamskim ekstremistima. Neuspješno je pobijao obje odluke.

U postupku pred Sudom podnositelj zahtjeva prigovorio je, između ostalog, da mu je povrijeđeno pravo na obiteljski i privatni život, osobito zbog neodgovarajućih postupovnih zaštitnih mjera kako bi se osiguralo djelotvorno poštivanje njegovih prava iz članka 8. Konvencije.

Sud je najprije utvrdio da bi proizvoljno uskraćivanje (*Genovese protiv Malte*) ili oduzimanje (*Ramadan protiv Malte*) državljanstva moglo pod određenim okolnostima predstavljati povredu članka 8. Konvencije zbog utjecaja na privatni život pojedinca. Pri utvrđivanju je li oduzimanje državljanstva bilo protivno članku 8. trebalo je uzeti u obzir je li isto bilo proizvoljno i kakve je posljedice imalo na podnositelja zahtjeva. Sud je utvrdio da oduzimanje državljanstva nije bilo proizvoljno, provedeno je u skladu sa zahtjevima članka 8., a podnositelj nije dokazao da nije bio u mogućnosti uputiti odvjetnike da ga zastupaju u postupcima oduzimanja državljanstva. Podnositelj zahtjeva dobio je sudansko državljanstvo i samim time nije bio bez državljanstva. Njegova supruga i dijete bili su slobodni da mu se pridruže u Sudanu, pa čak i da se tamo presele.

Privatni život i dopisivanje

U predmetu *Bărbulescu protiv Rumunjske* Sud je raspravljao o pravu zaposlenika na privatni život i dopisivanje na radnom mjestu te ograničenju prava poslodavca na nadzor zaposlenika.

Poslodavac podnositelja zahtjeva zabranio je zaposlenicima privatne aktivnosti na radnom mjestu, nadgledao je elektroničku poštu podnositelja, pristupao njegovom poslovnom ali i privatnom Yahoo messenger računu te je pohranio sadržaj tih poruka. Podnositelj je otpušten zbog korištenja sredstava tvrtke iz osobnih razloga, a prijepis njegove komunikacije korišten je kao dokaz u postupku pred domaćim sudovima.

Pozivajući se na članak 8. Konvencije podnositelj zahtjeva prigovorio je da je povrijeđeno njegovo pravo na poštivanje privatnog života i dopisivanja.

Sud je utvrdio da je članak 8. primjenjiv na ovaj slučaj. Naime, komuniciranje na radnom mjestu obuhvaćeno je pojmovima privatnog života i dopisivanja, bez obzira što je poslodavac upozorio podnositelja zahtjeva da se suzdrži od privatnih aktivnosti na radnom mjestu. Upute poslodavca ne mogu potpuno ograničiti privatni život na radnom mjestu.

Sud je utvrdio da države ugovornice moraju imati "široku slobodu procjene" u pogledu određivanja uvjeta u kojima poslodavac na radnom mjestu može nadgledati elektroničku ili drugu komunikaciju privatne prirode svojih zaposlenika. Međutim, postoji pozitivna obveza države osigurati da takav nadzor zaposlenika bude popraćen odgovarajućim i dostatnim mjerama zaštite od zlouporabe. Pri ocjeni poštivanja ove pozitivne obveze države treba uzeti u obzir sljedeće: i) je li radnik jasno i unaprijed obaviješten o mogućnosti da poslodavac prati njegovo dopisivanje i druge oblike komunikacije te o provedbi takvih mjera; ii) opseg praćenja i stupanj zadiranja u privatnost; iii) je li poslodavac dao opravdane razloge za nadzor dopisivanja i pristup njegovom sadržaju; iv) postoji li mogućnost uspostave sustava praćenja na temelju manje nametljivih metoda i mjera; v) ozbiljnost posljedica nadzora na zaposlenika koji mu je podvrgnut, kao i upotreba rezultata nadzora; i vi) jesu li zaposleniku osigurane odgovarajuće mjere zaštite, uključujući prethodnu obavijest o mogućnosti pristupa sadržaju dopisivanja.

Sud je utvrdio da je došlo do povrede članka 8. jer domaći sudovi nisu primijenili većinu gore navedenih kriterija.

SLOBODA MIŠLJENJA, SAVJESTI I VJEROISPOVIJEDI (ČLANAK 9.)

Presuda [Osmanoğlu and Kocabaş protiv Švicarske](#) odnosila se na roditelje koji iz vjerskih razloga nisu dopustili da njihove kćeri pohađaju obveznu školsku nastavu plivanja koju je organizirala škola.

Podnositelji zahtjeva, islamske vjeroispovijedi, nisu dopustili da njihove kćeri sudjeluju u nastavi plivanja uz obrazloženje da bi morale dijeliti bazen s dječacima, što nije bilo u skladu s njihovim vjerskim uvjerenjima. Pohađanje nastave plivanja bio je obvezatan dio tjelesno-obrazovne komponente nastavnog plana i programa osnovne škole, primjenjiv sve dok djeca ne dođu u pubertet, stoga lokalne vlasti nisu odobrile oslobođenje od te obveze, te su novčano kaznile roditelje zbog neprisutnosti djece na nastavi. Podnositelji zahtjeva podnijeli su tužbu Saveznom sudu, koji je istu odbio uz obrazloženje da je cilj lokalnih propisa osigurati integraciju djece bez obzira na vjersku ili kulturnu pozadinu njihovih roditelja, te da su nadležna tijela osigurala posebne prostorije za presvlačenje i tuširanje dječaka i djevojčica te su dopustila djevojčicama nošenje burkinija u bazenu uvažavajući određene vjerske ili kulturne osjetljivosti. Podnositelji su prigovorili da im je na ovaj način povrijeđeno pravo na slobodu vjeroispovijedi zajamčeno člankom 9. Konvencije.

Sud je ponovio svoju raniju sudsku praksu ([Eweida i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#)) utvrdivši da je članak 9. primjenjiv na konkretni slučaj. Naime, odbijanje roditelja da njihova djeca pohađaju ovakvu nastavu bio je izraz njihova vjerskog uvjerenja.

Sud je prihvatio stajalište Saveznog suda vezano za ključnu ulogu škola u promicanju društvene integracije. Obvezno obrazovanje važan je dio razvoja djeteta, a oslobađanje od pohađanja pojedine nastave treba predvidjeti samo u izuzetnim slučajevima i na nediskriminacijskoj osnovi. U konkretnom slučaju interes lokalne zajednice da sva djeca pohađaju cjelokupni obrazovni program ponuđen u školi kako bi se unaprijedila društvena integracija jači je od interesa podnositelja zahtjeva da svoju djecu oslobode odlaska na nastavu plivanja. Sud je naglasio da cilj ove nastave nije bila samo tjelesna aktivnost nego i naučiti djecu da zajednički dijele određenu aktivnost. Stoga nije bilo povrede članka 9.

U predmetu [Hamidović protiv Bosne i Hercegovine](#) Sud je razmatrao opravdanost kažnjavanja svjedoka zbog odbijanja da sukladno nalogu suca skine religijski simbol za vrijeme svjedočenja.

Podnositelj zahtjeva bio je član lokalne zajednice zagovornika Vahabizma/Selefizma kao verzije Islama koja se protivi konceptu svjetovne države i priznaje samo Božji zakon i sud. Podnositelj je bio pozvan svjedočiti u kaznenom postupku protiv pripadnika navedene skupine optuženih za kazneno djelo terorizma. Kada je zatraženo da svjedoči, podnositelj je odbio ukloniti vjersku kapu s glave navodeći da je nošenje iste njegova vjerska dužnost, zbog čega je novčano kažnjen radi nepoštivanja suda. Podnositelj se žalio protiv navedene novčane kazne pozivajući se na svoje pravo na iskazivanje vjeroispovijedi. Ustavni sud je odbio njegovu žalbu uz obrazloženje da načelo sekularnosti, sadržano u Ustavu tužene države, ima prednost nad pravom na koje se podnositelj poziva. U postupku pred Sudom podnositelj je prigovorio da mu je navedenom kaznom povrijeđeno pravo iz članka 9. Konvencije.

Sud je ponovno naglasio da je sekularizam uvjerenje zaštićeno člankom 9. Konvencije ([Lautsi i drugi protiv Italije](#)), dok se poštivanje svjetovnih i demokratskih vrijednosti može povezati s legitimnim ciljem "zaštite prava i sloboda drugih" u smislu članka 9. stavka 2. ([Leyla Şahin protiv Turske](#) i [Ahmet Arslan i drugi protiv Turske](#)). Sud je također ponovio da države trebaju u načelu imati široku slobodu procjene u odlučivanju je li i u kojoj mjeri ograničenje prava na iskazivanje vjere "neophodno". Međutim, u slučaju podnositelja zahtjeva Sud je utvrdio da je tužena država prekoračila ovlasti države u ograničenju vjerskih sloboda. Naime, za razliku od javnih dužnosnika čija dužnost diskrecije, neutralnosti i

nepristranosti može zahtijevati da ne nose vjerske simbole i odjeću pri vršenju dužnosti, podnositelj zahtjeva bio je privatna osoba ([Dahlab protiv Švicarske](#), [Kurtuluş protiv Turske](#) i [Ebrahimian protiv Francuske](#)). U podnositeljevom slučaju nije bilo razloga posumnjati da je njegov čin nadahnut iskrenim vjerskim uvjerenjem da uvijek mora nositi vjersku kapu bez ikakve skrivene namjere izrugivanja suda ili ohrabivanja drugih da odbace sekularne i demokratske vrijednosti. Za razliku od drugih članova ove vjerske skupine, podnositelj se uredno odazvao pozivu suda, ustao se prilikom obraćanja sudu čime je očigledno pokazao poštovanje prema zakonima i sudu. Slijedom navedenoga, došlo je do povrede članka 9. Konvencije.

SLOBODA IZRAŽAVANJA (ČLANAK 10.)

Sloboda izražavanja

U predmetu [Medžlis islamske zajednice Brčko i drugi protiv Bosne i Hercegovine](#) Sud je raspravljao o odgovornosti nevladinih organizacija kada preuzimaju ulogu društvenog nadzora (u ovom slučaju iznoseći navode o javnim službenicima).

Podnositelji zahtjeva, nevladine organizacije (NVO), poslali su dopis trima osobama na vlasti u Distriktu Brčko u kojem su izrazili zabrinutost zbog M.S., u to vrijeme javne službenice na multietničkoj radijskoj stanici Distrikta i kandidatkinje za mjesto direktora navedene radio stanice. U dopisu su kritizirali vlasti zbog propusta da osiguraju ravnopravnu zastupljenost svih etničkih skupina u javnoj službi Distrikta te zbog imenovanja M.S. jer je ista navodno u nekoliko navrata imala omalovažavajuće istupe prema Muslimanima i Bošnjacima. Dopis je kasnije objavljen, ali nije utvrđeno od strane koga. M.S. je pokrenula postupak zbog klevete u kojem je postupku domaći sud utvrdio da je došlo do povrede zbog privatne korespondencije između NVO-a i vlasti Distrikta, ali ne i zbog kasnijeg objavljivanja dopisa. S obzirom da nisu uspjeli povući dopis, podnositelji su isplatili naknadu u iznosu od oko 1.500 eura.

Pozivajući se na članak 10. Konvencije podnositelji zahtjeva prigovorili su da im je na ovaj način ograničena sloboda izražavanja.

Sud je prvenstveno utvrdio da su optužbe protiv M.S. mogle ne samo uništiti njezin ugled već i uzrokovati predrasude prema njezinoj profesionalnoj i društvenoj okolini, te su postigle potrebnu razinu ozbiljnosti da predstavljaju povredu prava iz članka 8. Konvencije. Sud je nadalje istaknuo kako podnositelji zahtjeva u ovom slučaju nisu imali položaj zviždača kakav je prihvaćen u sudskoj praksi ([Guja protiv Moldavije](#); [Heinisch protiv Njemačke](#); i [Aurelian Oprea protiv Rumunjske](#)), jer nisu bili u radnom odnosu s radijskom postajom niti su prema istoj imali dužnost "odanosti, rezerviranosti i diskrecije". Prema sudskoj praksi Suda, zaštita koja se pruža novinarima u ostvarivanju slobode izražavanja kada izvještavaju o pitanjima od općeg interesa uvjetovana je obvezom da djeluju u dobroj vjeri kako bi se pružile točne i pouzdane informacije u skladu s novinarskom etikom. Sud je utvrdio da se iste obveze primjenjuju i na nevladine organizacije kada preuzimaju funkciju društvenog nadzora, s time da je ta odgovornost u njihovom slučaju još i veća jer djeluju kao predstavnici pojedinih društvenih skupina te je iznošenje točnih i provjerenih informacija važno za razvoj i održavanje uzajamnog povjerenja i ugleda nevladinih organizacija kao kompetentnih i odgovornih sudionika javnog života. U konkretnom slučaju Sud je kao najvažniji čimbenik uzeo vjerodostojnost informacija iznesenih u spornom dopisu te je zaključio da su iste bile očigledno netočne i nepotvrđene, kao na primjer izraz „sukladno našim podacima“ iz kojeg proizlazi da izvor informacija dolazi od samih nevladinih organizacija za koje nisu preuzele odgovornost, zatim iznošenje neprovjerenih glasina i ozbiljnih optužbi da je M.S. dala antimuslimansku izjavu u novinama bez provjere je li M.S. doista to izjavila, a kada su

kasnije otkrili da nije, o tome nisu obavijestili primatelje dopisa. Slijedom navedenoga, nije došlo do povrede članka 10. Konvencije.

U predmetu [*Bayev i drugi protiv Rusije*](#) Sud je raspravljao o zakonskoj zabrani promicanja homoseksualnosti među maloljetnicima.

Svaki od podnositelja zahtjeva kažnjen je novčanom kaznom zbog organiziranja prosvjeda protiv zakona koji su zabranjivali promicanje homoseksualnosti među maloljetnicima. Pozivajući se na članak 10. i 14. Konvencije, podnositelji su tvrdili kako ih je navedeno zakonodavstvo sprječavalo u borbi za prava seksualnih manjina. Sud je utvrdio povredu oba članka.

Sud je najprije utvrdio da je kažnjavanje podnositelja zahtjeva zbog prosvjedovanja predstavljalo povredu njihovog prava na slobodu izražavanja, a samo postojanje navedene zakonske zabrane može se protumačiti kao ograničenje prava iz članka 10. Konvencije.

Sud je istaknuo da postoji jasan europski konsenzus u priznavanju prava pojedinaca da se otvoreno identificiraju kao pripadnici seksualne manjine te promiču svoja prava i slobode, a postoji i rastući trend da se odnosi među istospolnim parovima priznaju kao „obiteljski život“. Sud je odbacio navode ruskih vlasti da se navedena zakonska zabrana može opravdati zaštitom javnog morala, te je istaknuo kako bi bilo nespojivo s osnovnim vrijednostima Konvencije kada bi se priznavanje prava manjinama bilo uvjetovano njihovim prihvaćanjem od strane većine. Vlada nije dokazala da su podnositelji u vrijeme prosvjeda zagovarali neodgovorno ponašanje, niti da su maloljetnici bili u opasnosti da promijene svoju seksualnu orijentaciju ukoliko bi bili izloženi raspravi na temu koja se tiče statusa seksualnih manjina. Sud je utvrdio kako poruke podnositelja zahtjeva nisu bili netočne, seksualno eksplicitne ili agresivne, niti su podnositelji pokušali zagovarati određeno seksualno ponašanje. Na kraju, Sud je zaključio da, usvajajući ovakve zakone, vlasti jačaju stigmatu, predrasude i homofobiju što je nespojivo s idejama jednakosti, pluralizma i tolerancije koja je svojstvena demokratskom društvu.

U predmetu [*Döner i drugi protiv Turske*](#) Sud je razmatrao ravnotežu između slobode izražavanja i borbe protiv terorizma.

Podnositelji zahtjeva iskoristili su svoje ustavno pravo te su podnijeli prijedlog nadležnim nacionalnim tijelima tražeći da se njihova djeca obrazuju na kurdskom jeziku u osnovnoj školi koju su pohađali. Zbog sumnje da je njihovo djelovanje potaknula nezakonita oružana organizacija, vlasti su uhitile podnositelje zahtjeva i pretražile njihove kuće. Svi podnositelji bili su optuženi zbog sumnje u pomaganje i poticanje nezakonite oružane organizacije, ali su na kraju oslobođeni. Podnositelji su prigovorili da im je povrijeđeno pravo na slobodu izražavanja iz članka 10. Konvencije. Sud je utvrdio da je došlo do povrede navedenog članka.

Sud je najprije utvrdio da su, bez obzira na to što su podnositelji zahtjeva u konačnici bili oslobođeni optužbi, različite mjere kojima su bili podvrgnuti zbog izražavanja svojih stavova o predmetu javnog interesa, predstavljale zadiranje u njihova prava iz članka 10. Naime, Državni sud za sigurnost pri oslobađanju podnositelja zahtjeva, nije priznao niti pružio naknadu za mjere kojima su isti bili podvrgnuti nakon podnošenja prijedloga nacionalnim vlastima.

Sud je istaknuo da ne podejnuje poteškoće s kojima se države članice suočavaju u borbi protiv terorizma, ali samo ta činjenica ne oslobađa nacionalne vlasti njihovih obveza iz članka 10. Konvencije. Dakle, iako se sloboda izražavanja može legitimno ograničiti u interesu državne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti i javnog reda i mira, ta ograničenja moraju i dalje biti opravdana odgovarajućim razlozima sukladno društvenim potrebama i na razmjern način. Sud je, između ostalog, istaknuo sljedeće: (i) prijedlog podnositelja odnosio

se na pitanje od javnog interesa, imajući u vidu javnu raspravu o socijalnim i kulturnim pravima turskih građana kurdske nacionalnosti u relevantno vrijeme, uključujući i njihovo pravo na obrazovanje na kurdskom jeziku; (ii) vlasti nisu pokazale potrebnu suzdržanost kada su odlučivale o molbama podnosioca, s obzirom da su prema njima postupali gotovo represivno; (iii) nakon uhićenja podnosioca zahtjeva, izmijenjen je zakon kako bi se osigurala nastava na kurdskom jeziku. Sud je na kraju napomenuo da činjenica što se miroljubivi prijedlog podnosioca zahtjeva možda podudara s ciljevima ili uputama nezakonite oružane organizacije ne znači da je izuzet iz opsega zaštite članka 10. Konvencije.

Sloboda tiska

U gore navedenom predmetu [Selmani i drugi protiv Makedonije](#) Sud je raspravljao o prisilnom uklanjanju novinara iz Parlamenta te neodržavanju usmene rasprave u postupku koji je uslijedio.

Podnosioci zahtjeva bili su novinari koji su iz galerije Parlamenta izvještavali o odobrenju državnog proračuna kada je nastala napeta atmosfera koja je kulminirala stvaranjem nereda. Zaštitari su počeli uspostavljati red i prisilno odstranili novinare. Podnosioci zahtjeva podnijeli su ustavnu tužbu navodeći da je povrijeđeno njihovo pravo na slobodu izražavanja iz članka 10. Konvencije, koju je Ustavni sud odbio bez održavanja usmene i javne rasprave. Ustanovio je kako je služba sigurnosti Parlamenta pravilno odlučila premjestiti novinare na sigurnije mjesto na kojem ne bi bili u opasnosti.

Sud je prihvatio prigovor podnosioca zahtjeva da je došlo do povrede članka 10. Konvencije utvrdivši da navedeni razlozi Ustavnog suda nisu bili dovoljni kako bi opravdali uklanjanje podnosioca zahtjeva iz galerije tiska. Sud je najprije ponovio da svaki pokušaj uklanjanja novinara iz područja demonstracija mora biti podvrgnut strogoj kontroli ([Pentikäinen protiv Finske](#)), te je naglasio da se ovo načelo još više primjenjuje kada novinari prenose informacije o ponašanju izabranih zastupnika u Parlamentu i načinu na koji vlasti rješavaju nered koji se javlja tijekom parlamentarnih sjednica, jer su to pitanja od javnog interesa. Na temelju analize svih relevantnih činjenica, Sud je utvrdio da podnosioci nisu predstavljali nikakvu prijetnju održavanju reda u Parlamentu te, suprotno procjeni rizika od strane sigurnosnog osoblja, nije bilo naznaka da je ugrožena njihova osobna sigurnost. Glede tvrdnje da su podnosioci zahtjeva mogli slijediti emitiranje rasprave uživo u prostorijama u blizini galerije tiska, Sud je istaknuo da uklanjanje podnosioca zahtjeva ima neposredne štetne učinke koji ih sprječavaju da dobiju izravno znanje temeljeno na osobnom viđenju događaja koji se odvijaju u Parlamentu.

Presuda [Becker protiv Norveške](#) odnosila se na opseg prava novinara da ne svjedoči o svom kontaktu s izvorom u slučaju kada je taj izvor istupio.

Podnositeljica zahtjeva objavila je članak na temelju (netočnih) informacija koje je dobila od treće osobe, u kojem članku je skrenula pozornost na financijske izgleda Norveške naftne tvrtke, a nakon čega su navedenoj tvrtci pale cijene dionica. Treća osoba je uhićena i optužena za razna gospodarska kaznena djela, uključujući kazneno djelo protiv tržišta kapitala, te je priznala da je bila izvor članka podnositeljice zahtjeva nakon što je poslala pismo lažno predstavljajući financijsko stanje poduzeća. Podnositeljici zahtjeva naloženo je da svjedoči kao svjedok optužbe zbog kontakta s trećom osobom, ali je ista odbila oslanjajući se na svoje pravo zaštite povjerljivosti izvora, zbog čega je novčano kažnjena. Navedenu je odluku bezuspješno osporavala pred domaćim sudovima. Podnositeljica zahtjeva prigovorila je da je došlo do neopravdanog ograničenja njezinog prava iz članka 10. Konvencije.

Ova presuda označava razvoj sudske prakse Suda u zaštiti novinarskih izvora. Sud je naglasio da je takva zaštita temeljna značajka slobode tiska te da zahtjev za otkrivanjem

izvora informacija mora imati „najstrožu kontrolu“ i može se opravdati samo "važnim razlogom u općem interesu" ([Goodwin protiv Ujedinjene Kraljevine](#)). Sud je već ranije utvrdio da ponašanje izvora, primjerice činjenica da izvor nije postupao u dobroj vjeri prilikom dostavljanja informacija novinaru, ne oduzima novinaru zaštitu predviđenu člankom 10. Ponašanje izvora je pitanje koje treba uzeti u obzir pri procjeni opravdanosti zahtjeva za otkrivanje izvora ([Financial Times Ltd i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine](#)). Ono što je zanimljivo u slučaju podnositeljice zahtjeva jest da je izvor istupio i priznao da je upravo on izvor članka koji je podnositeljica objavila. Drugim riječima, nije bilo razloga za zaštitu izvora. Sud je u konkretnom slučaju utvrdio da stupanj zaštite prema članku 10. Konvencije ne može postići istu razinu kao u slučaju novinara kojima su pomagale osobe nepoznatog identiteta kako bi obavijestili javnost o pitanjima od javnog interesa ili pitanjima koja se tiču drugih. Sud je naglasio da podnositeljica ni u kojem trenutku nije ometala kaznenu istragu i postupak protiv treće osobe (vidi, u vezi s tim, [Voskuil protiv Nizozemske](#)) niti je treća osoba zatražila svjedočenje podnositeljice kako bi zaštitila svoja prava. Imajući u vidu važnost zaštite novinarskih izvora za slobodu tiska, Sud je utvrdio da su razlozi koji se odnose na obvezu podnositelja zahtjeva da svjedoči o svom izvoru, iako relevantni, bili nedostatni. Sud nije bio uvjeren da je naloženo svjedočenje bilo opravdano "važnim razlogom u javnom interesu" i stoga nužno u demokratskom društvu. Dakle, došlo je do povrede članka 10. Konvencije.

Sloboda primanja i davanja informacija

Presuda [Satakunnan Markkinapörssi Oy i Satamedia Oy protiv Finske](#) odnosila se na ograničenje objavljivanja osobnih poreznih podataka na masivnoj razini, koji su prema domaćem zakonu bili dostupni javnosti.

Podnositelji zahtjeva, medijske organizacije, bili su uključeni u prikupljanje, obradu i objavljivanje osobnih podataka o oporezivanju na masivnoj razini u obliku tiska i putem SMS usluga. Na taj način objavljeni su podaci oko jedne trećine finskih poreznih obveznika koji su inače, uz određene uvjete, bili dostupni javnosti u tuženoj državi. Pučki pravobranitelj za zaštitu podataka pokrenuo je postupak radi ograničavanja djelokruga podnositelja zahtjeva. Visoki upravni sud, nakon prethodno zatražene odluke Europskog suda, naložio je podnositeljima da znatno ograniče svoju djelatnost s obzirom na obvezu zaštite podataka te da ograniče SMS usluge. Podnositelji zahtjeva prigovorili su da ove zabrane predstavljaju nezakonito ograničenje njihova prava na davanje informacija, uzimajući u obzir činjenicu da prikupljanje osobnih podataka o oporezivanju nije bilo nezakonito u tuženoj državi, te da su prikupljeni i objavljeni podaci bili dostupni javnosti.

Sud je utvrdio da je došlo do ograničenja, ali ne i do povrede članka 10. Konvencije s obzirom na to da su domaći sudovi postigli pravičnu ravnotežu između suprotstavljenih interesa, odnosno slobode tiska i prava na privatnost, pri čemu je Sud uzeo u obzir kriterije utvrđene u prethodnim presudama ([Von Hannover protiv Njemačke \(broj 2\)](#) i [Couderc i Hachette Filipacchi Associés protiv Francuske](#)).

Sud je najprije napomenuo da se, bez obzira na činjenicu da pod određenim uvjetima javnost može pristupiti poreznim podacima u skladu s finskim zakonima, takvi podaci tiču privatnog života. Sud je utvrdio da je ograničenje članka 10. podnositelja zahtjeva bilo opravdano ciljem zaštite ugleda ili prava drugih u smislu stavka 2. tog članka, te je s tim u vezi sagledavalo i ciljeve Konvencije za zaštitu osoba glede automatizirane obrade osobnih podataka Vijeća Europe, istaknuvši da se njezina načela odražavaju u odgovarajućim instrumentima EU-a o zaštiti podataka. Sud je također utvrdio da su tvrtke podnositeljice zahtjeva bile medijski profesionalci i kao takvi trebali su biti svjesni da se masovno prikupljanje i širenje podataka (koje je obuhvatilo otprilike jednu trećinu finskih poreznih obveznika ili 1,2 milijun ljudi) ne može smatrati obradom "isključivo" u novinarske svrhe.

Sud je prihvatilo da je pristup službenim dokumentima, uključujući podacima o oporezivanju, važan radi osiguranja dostupnosti informacija i omogućavanja rasprave o pitanjima od javnog interesa. Međutim, poput Visokog upravnog suda, Sud nije bio uvjeren da objavljivanje poreznih podataka na način i u opsegu kako su to učinili podnositelji zahtjeva pridonosi takvoj raspravi. Prema mišljenju Suda, dopuštanje prikupljanja velike količine podataka o oporezivanju nije nužno značilo da postoji i javni interes za širenje takvih podataka. Sud je na kraju istaknuo da se prilikom ocjenjivanja ravnoteže trebalo uzeti u obzir i da je Finska jedna od rijetkih država članica Vijeća Europe s tako visokom razinom javnog pristupa podacima o osobnom oporezivanju.

ZABRANA DISKRIMINACIJE (ČLANAK 14.)

Članak 14. u vezi s člankom 3.

U predmetu *Škorjanec protiv Hrvatske* postavilo se pitanje opsega dužnosti istraživanja rasno motiviranog čin nasilja.

Podnositeljicu zahtjeva i njezinog partnera romskog podrijetla, 2013. godine fizički su napale dvije osobe koje su kasnije osuđene za kazneno djelo prijetnje i nanošenja tjelesnih ozljeda povezanih s elementom zločina iz mržnje, ali samo u odnosu na partnera podnositeljice. Podnositeljica je u kaznenom postupku ispitana kao svjedok, ali nije imala status žrtve. U međuvremenu je pokrenula kazneni postupak protiv istih napadača, ali je nadležno državno odvjetništvo odbacilo njezinu kaznenu prijavu utvrdivši da nema naznaka da se radi o kaznenom djelu iz mržnje jer podnositeljica nije bila romskog podrijetla.

Podnositeljica zahtjeva je prigovorila da su vlasti propustile izvršiti svoje pozitivne obveze u vezi s rasno motiviranim aktom nasilja nad njom sukladno članku 14. u vezi s člankom 3. Konvencije. Sud je utvrdio povredu ovih odredbi.

U ovoj presudi Sud je naglasio dužnost države da posjeduje odgovarajuće zakonske mehanizme za zaštitu pojedinaca od rasno motiviranog nasilja i da istraži nasilne incidente izazvane rasizmom. Sud je nadalje istaknuo da obveza iz članka 14. u svezi s člankom 3. podrazumijeva poduzimanje svih mjera za istragu moguće rasistički motiviranih čina nasilja što se ne odnosi samo na nasilje povezano isključivo s karakteristikama same žrtve, nego i na djela motivirana (stvarnom ili percipiranom) povezanošću žrtve s drugim osobama koje posjeduje sporne karakteristike. Neke žrtve zločina iz mržnje nisu odabrane zato što imaju određenu osobinu već zbog njihove povezanosti s drugom osobom koja zapravo ili vjerojatno ima relevantnu osobinu. Ta veza može imati oblik žrtvine stvarne ili percipirane pripadnosti ili povezanosti s određenom skupinom, na primjer osobnim odnosom, prijateljstvom ili brakom.

Sud je utvrdio kako je propust domaćih tijela da utvrde jesu li napadači i podnositeljicu percipirali kao osobu romskog podrijetla, kao i njihov propust da uzmu u obzir i uspostave vezu između rasističkog motiva za napad i povezanosti podnositeljice s njezinim partnerom, doveo do manjkave ocjene okolnosti predmeta.

Članak 14. u vezi s člankom 5.

Presuda *Khamtokhu i Aksenchik protiv Rusije* odnosila se na različito postupanje pri izricanju osude odraslim muškarcima u odnosu na žene, maloljetnike i starije počinitelje kaznenih djela.

Podnositelji zahtjeva, odrasli muškarci koji su izdržavali doživotne kazne zatvora zbog pokušaja ubojstva i ubojstva, prigovorili su na temelju članka 14. u vezi sa člankom 5. Konvencije da su bili tretirani nepovoljnije od ženskih, maloljetnih i starijih počinitelja koji su proglašeni krivim za iste zločine jer, na temelju članka 57. ruskog Kaznenog zakona, isti nisu

mogli biti osuđeni na doživotnu kaznu zatvora. Sud je utvrdio da nije došlo do povrede članka 14. u vezi s člankom 5. Konvencije.

Glede primjenjivosti članka 14. vezi s člankom 5. Sud je utvrdio da je već bivša Komisija odredila da izricanje kazne koje se razlikuje među osuđenima ovisno o starosnoj dobi i spolu, ulazi u djelokrug članka 14. u svezi s člankom 5. ([Nelson protiv Ujedinjene Kraljevine](#) i [AP protiv Ujedinjene Kraljevine](#)), jednako kao i mjere koje se odnose na izvršenje kazne i koje utječu na duljinu kazne, te pitanja koja se odnose na uvjetno puštanje na slobodu ([Gerger protiv Turske](#) i [Clift protiv Ujedinjene Kraljevine](#)). Dakle, nacionalno zakonodavstvo koje izuzima određene kategorije počinitelja od doživotne kazne zatvora ulazi u djelokrug članka 5. u vezi s člankom 14. Konvencije.

Sud je zatim utvrdio da je svrha spornog zakonodavstva bila osigurati da se pri izricanju kazne zatvora uzmu u obzir dob i fiziološke karakteristike određenih kategorija počinitelja. Glede pitanja je li navedena razlika u postupanju bila opravdana, Sud je smatrao da je izuzeće u korist maloljetnih i starijih počinitelja bilo opravdano s obzirom na to da je isto u skladu s jasnim europskim konsenzusom i drugim međunarodnim standardima, kao i sudskom praksom Suda. S druge strane, opravdanje za isključenje odraslih ženskih počinitelja od doživotne kazne zatvora bilo je složenije, ali je Sud i ovdje zaključio da postoji javni interes za izuzeće ženskih prijestupnika od navedene kazne. Naime, Sud je utvrdio da vlastima treba dati široku slobodu procjene kada se radi o osjetljivim pitanjima kao što je kaznena politika. Pored toga, Sud je naglasio da su doživotne kazne zatvora bile ograničene u Europi s obzirom na zahtjev Konvencije za smanjenjem takvih kazni ([Vinter i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine](#)). U takvim je okolnostima bilo teško kritizirati tuženu državu zbog izuzeće određenih skupina počinitelja iz te sfere kažnjavanja, jer to zapravo predstavlja društveni napredak u području penologije.

Članak 14. u vezi s člankom 8.

U predmetu [Carvalho Pinto de Sousa Morais protiv Portugala](#) Sud je razmatrao odluku domaćeg suda koja se temeljila na stereotipima povezanim sa spolom i dobi.

Podnositeljica zahtjeva podvrgnula se operaciji u 50. godini života, nakon koje su se pojavili problemi u vidu ograničene pokretljivosti i poteškoća u spolnim odnosima. Pokrenula je građanski postupak za naknadu štete nanesene njezinu tjelesnom i psihičkom integritetu zbog nesavjesnog liječenja protiv bolnice u kojoj je izvršena operacija, te joj je dosuđena naknada za materijalnu i nematerijalnu štetu. Visoki upravni sud smanjio je dodijeljeni iznos uz obrazloženje, između ostalog, kako je podnositeljica imala već pedeset godina što je dob kada spolni odnos nije tako važan kao u mlađim godinama, jer mu se značenje s godinama smanjuje. Podnositeljica zahtjeva prigovorila je da je odluka Visokog upravnog suda bila diskriminirajuća te predstavlja povredu članka 14. u vezi s člankom 8. Konvencije. Sud je presudio u korist podnositeljice zahtjeva.

Sud je najprije utvrdio da je članak 14. bio primjenjiv, a činjenice konkretnog slučaja ulazile su u opseg prava podnositeljice iz članka 8. i to prava na poštivanje njenog privatnog života. Sudu je nadalje morao procijeniti je li podnositeljica stavljena u različiti položaj od osoba u analognoj ili sličnoj situaciji te je li portugalska vlada dokazala postojanje razumnog i objektivnog opravdanja za takvu razliku. Da bi utvrdio je li podnositeljica bila žrtva diskriminacije, Sud je pažljivo razmatrao obrazloženje presude Visokog upravnog suda kojom je podnositeljici smanjena novčana naknada za materijalnu i nematerijalnu štetu, pri čemu je utvrdio da se formulacija koju je koristio navedeni sud ne može smatrati pukim "nespretnim izražavanjem". Sud je zaključio da su dob i spol podnositeljice bili odlučujući faktori koje je domaći sud uzeo u obzir pri donošenju odluke. Sud je razmotrio i brojna izvješća koja su ukazivala na postojanje problema spolno utemeljenog stereotipa u tuženoj državi, uključujući i njezine pravosudne institucije. Osim toga, Sud je uočio kako je domaći sud u dva prethodna

predmeta koja su se odnosila na nesavjesno liječenje dva muška pacijenta u dobi od 55 i 59 godina, utvrdio kako je činjenica da muškarci više ne mogu imati normalne spolne odnose utjecala na njihovo samopoštovanje i rezultirala "snažnim mentalnim šokom", a u kojim se predmetima njihova dob nije smatrala relevantnom. U konkretnom predmetu domaći je sud donio odluku na temelju pretpostavke da seksualnost nije tako važna za pedesetogodišnju ženu i majku dvoje djece kao za nekoga mlađe dobi. Ta pretpostavka odražava tradicionalno viđenje ženske seksualnosti kao isključivo povezane sa svrhom rađanja djece i time zanemaruje njezinu fizičku i psihološku važnost za žene kao ljude.

Presuda [Alexandru Enache protiv Rumunjske](#) odnosila se na razliku u postupanju prema muškim i ženskim osuđenima koji imaju dijete mlađe od godinu dana.

Podnositelj zahtjeva osuđen je na kaznu zatvora od sedam godina. U to doba imao je dijete mlađe od godinu dana. Ženskoj osobi u njegovoj situaciji bilo bi dopušteno tražiti odgodu početka izvršenja kazne dok dijete ne bi navršilo godinu dana. Podnositelj je prigovorio da ova razlika u postupanju predstavlja nezakonitu diskriminaciju na temelju spola u ostvarivanju prava na obiteljski život.

Sud je utvrdio da je nedopuštanje podnositelju da odgodi početak izvršenja kazne imalo izravan utjecaj na njegov obiteljski život. Zatim je raspravljao je li podnositelj drugačije tretiran zbog svog spola i to bez ikakvog razumnog i objektivnog opravdanja povezanog s ostvarivanjem legitimnog cilja. Sud je u ranijim slučajevima utvrdio da su muškarci u istom položaju kao i žene kada su u pitanju prava kao što je pravo na roditeljski dopust i pripadajuće naknade ([Konstantin Markin protiv Rusije](#)). Kao odgovor na tvrdnju Vlade da je odgoda početka izvršenja kazne zatvora ženama bila namijenjena promicanju najboljeg interesa djeteta jer mu je omogućila da prima potrebnu njegu i pažnju tijekom prve godine života, Sud je istaknuo da je otac djeteta bio je podjednako sposoban preuzeti tu odgovornost. Međutim, Sud je naglasio da su kaznene odredbe koje je podnositelj zahtjeva osporavao kao diskriminirajuće, imale u vidu posebnu vezu između majke i njezinog djeteta tijekom prve godine njegova života, koje je razmatranje, temeljeno na posebnoj naravi materinstva, dostatno za opravdanje razlike u postupanju. Sukladno članku 4. stavku 2. Konvencije Ujedinjenih naroda o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena: "Usvajanje posebnih mjera od strane država stranaka, uključujući i mjere sadržane u ovoj Konvenciji kojima je cilj zaštita majčinstva, ne smatra se diskriminacijom". Slijedom navedenoga, nije došlo do kršenja članka 14. u svezi s člankom 8. Konvencije.

U predmetu [Ratzenböck i Seydl protiv Austrije](#) Sud je odlučivao o pravu osoba različitog spola da stupe u životno partnerstvo, instituciju koja je bila moguća samo za istospolne parove.

Podnositelji zahtjeva, heteroseksualni par u dugoj i stabilnoj vezi, prigovorili su da im je povrijeđeno pravo iz članka 14. u vezi s člankom 8. Konvencije jer nisu imali pristup životnom partnerstvu kao osobe istog spola. Podnositelji su pred domaćim sudovima tvrdili da, iako im je ta mogućnost bila dostupna, brak nije bio njihov preferirani izbor jer je životno partnerstvo bilo u mnogo čemu povoljnija alternativa. Prema njihovim navodima, činjenica da je domaći zakon omogućio sklapanje životnog partnerstva isključivo istospolnim parovima, predstavljala je diskriminaciju na temelju spola i seksualne orijentacije. Podnositelji su ove argumente ponovili u postupku pred Sudom.

Prije svega, Sud je utvrdio da je članak 8. primjenjiv jer su se podnositelji zahtjeva, premda nisu bili u braku, mogli osloniti na "obiteljski život" u skladu s navedenim člankom, s obzirom da su kroz svoj odnos stvorili *de facto* obiteljsku vezu ([Elsholz protiv Njemačke](#)). Sud je već ranije naglasio da su heteroseksualni parovi u načelu u sličnom ili usporedivom položaju kao i istospolni parovi u pogledu njihove potrebe za pravnim priznanjem i zaštitom

njihovog odnosa (*Vallianatos i drugi protiv Grčke*). Međutim, detaljnijom analizom Zakona o životnom partnerstvu i njegovog odnosa prema instituciji braka, zaključeno je da podnositelji zahtjeva nisu bili u bitno sličnom ili usporedivom položaju kao istospolni parovi. Naime, Sud je istaknuo kako je životno partnerstvo zajednica koja je istospolnim parovima omogućavala alternativu braku u smislu pravnog priznavanja njihovog odnosa. Nadalje, institucije braka i životnog partnerstva u suštini su komplementarne u austrijskom zakonu i nije bilo bitnih razlika između njih, premda su podnositelji zahtjeva tvrdili da je životno partnerstvo "suvremenija i jednostavnija institucija" od braka, ne navodeći posebno pravne razlike između njih. Podnositelji zahtjeva, kao heteroseksualni par, imali su pristup instituciji braka što je zadovoljavalo njihovu glavnu potrebu za pravnim priznanjem. Slijedom navedenoga, nije bilo povrede članka 14. u vezi s člankom 8. Konvencije.

Članak 14. u vezi s člankom 1. Protokola br. 1.

Jedno od pitanja u predmetu *Fábián protiv Mađarske* bilo je jesu li zaposlenici javnog i privatnog sektora u "relativno sličnoj situaciji" u smislu članka 14. Konvencije.

Slučaj se odnosio na suspenziju isplate državne mirovine podnositelju zahtjeva tijekom razdoblja u kojem je bio zaposlen u javnom sektoru. Zakonska zabrana akumuliranja mirovine i plaće nije se primjenjivala na zaposlene u privatnom sektoru niti na određene zaposlenike u javnom sektoru. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da je na ovaj način došlo do diskriminacije između umirovljenika zaposlenih u javnom i privatnom sektoru.

Sud je utvrdio da nije došlo do povrede s obzirom da podnositelj zahtjeva nije dokazao da su te dvije skupine bile u istoj ili bitno sličnoj situaciji. U tom smislu ova presuda može potvrditi i nadopuniti odluku u predmetu *Panfile protiv Rumunjske*, u kojoj je objašnjeno zašto i kako Sud razlikuje zaposlenike iz javnog i privatnog sektora.

Sud je istaknuo da država ima "široku ovlast u organiziranju državnih funkcija i javnih usluga". Osim toga, postoje značajne pravne i činjenične razlike između zapošljavanja u javnom i privatnom sektoru iz institucionalnih i funkcionalnih razloga, a posebice u područjima koja uključuju korištenje suverene državne moći i pružanje važnijih javnih usluga. Dakle, ne može se očekivati da su uvjeti zapošljavanja ili prihvatljivost naknada vezanih za zapošljavanje slični u javnom i privatnom sektoru, niti se može pretpostaviti da su ove kategorije zaposlenika u bitno sličnim situacijama u tom pogledu, s obzirom da plaću i naknade državnih službenika, za razliku od zaposlenima u privatnom sektoru, isplaćuje država. S obzirom da je plaća i starosna mirovina podnositelja zahtjeva došla iz istog državnog izvora, zabrana akumuliranja bila je mjera usmjerena na smanjenje javnih izdataka. Uočavajući neke dodatne točke razlike (prema domaćem pravu zapošljavanje u državnoj službi i zapošljavanje u privatnom sektoru tretirane su kao različite kategorije, podnositeljeva javna služba bila je teško usporediva s bilo kojom profesijom privatnog sektora, država je morala, kao poslodavac podnositelja, odrediti uvjete za zapošljavanje i isplatu mirovine), Sud je zaključilo je da podnositelj zahtjeva nije dokazao da je u bitno sličnoj situaciji kao umirovljenici zaposleni u privatnom sektoru, stoga nije došlo do povrede članka 14.

Odluka u predmetu *P. Plaisier B.V. i drugi protiv Nizozemske* odnosila se na usklađenost proračunskih mjera štednje s člankom 1. Protokola br. 1 i člankom 14. Konvencije.

Podnositelji zahtjeva prigovorili su da je porez nametnut poslodavcima koji su isplatili plaće zaposlenicima u iznosu iznad 150.000 eura (EUR) tijekom prethodne porezne godine (2012.) povrijedio njihovo pravo iz članka 1. Protokola br. 1 i članka 14. Konvencije. Ovaj namet, odnosno dodatni porez na visoku plaću, bio je proračunska mjera koju je Parlament odobrio zbog ekonomske krize u Europi, kao i zbog potrebe da se osigura usklađenost s pravilima EU vezanim za proračunski deficit. Podnositelji zahtjeva istaknuli su kako je navedena mjera diskriminirajuća i nerazmjerna, navodeći da je porez bio nepredvidiv jer je

primijenjen retroaktivno i nije bio opravdan odgovarajućom procjenom distribucije poreznog tereta.

Sud je utvrdio da su zahtjevi nedopušteni te ih je odbacio kao očigledno neosnovane. Ova je odluka važna jer je Sud razmatrao opravdanost i razmjernost mjera koje su usvojile brojne države ugovornice kao odgovor na ekonomsku krizu koja je doživjela svoj vrhunac u 2012. godini. Sud je utvrdio da je Nizozemska u načelu imala pravo poduzeti dalekosežne mjere kako bi svoje gospodarstvo uskladila s međunarodnim obvezama, jednako kao i druge države članice čije su mjere bile predmet podnošenja zahtjeva Sudu. Međutim, ovo je pravo bilo opravdano pod pretpostavkom da se nijednoj osobi ne nameće "pojedinačno i prekomjerno opterećenje". Sud je utvrdio da pojedinačni teret koji je nametnut tvrtkama podnositelja zahtjeva nije bio prekomjeran, pri čemu je uzeo u obzir mjere štednje koje su uvele druge države članice - poput smanjenja plaća u javnom sektoru ([Koufaki i Adedy protiv Grčke](#)) i "rezanje" nametnuto imateljima grčkih državnih obveznica ([Mamatas i ostali protiv Grčke](#)) - koje su bili daleko drastičnije za pojedince od poreznog nameta u ovome predmetu. Djelujući u okviru svoje široke slobodne procjene, Nizozemska je donijela mjeru kojom nije narušena ravnoteža između javnog interesa i poduzetničkih prava podnositelja zahtjeva.

ZAŠTITA VLASNIŠTVA (ČLANAK 1. PROTOKOLA BR. 1)

U gore navedenom predmetu [Fábián protiv Mađarske](#) postavilo se i pitanje opravdanosti suspenzije državne mirovine.

Podnositelj zahtjeva, koji je već primao starosnu mirovinu, započeo je raditi kao državni službenik. Donošenjem novog zakona koji je zabranjivao akumulaciju mirovine i plaće, isplata mirovine podnositelja bila je suspendirana u razdoblju dok je radio u državnoj službi. Sud je utvrdio da nije došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1.

U razmatranju jesu li nacionalne vlasti postupale u granicama slobodne procjene u ovome predmetu, Sud je utvrdio da je mirovina podnositelja zahtjeva bila suspendirana samo u razdoblju u kojem je bio ponovo zaposlen u državnoj službi. S obzirom da je bio u mogućnosti odabrati između zaposlenja u državnoj službi i primanja mirovine te s obzirom da ni u kojem slučaju nije ostavljen bez sredstava za život, Sud je utvrdio da je uspostavljena pravična ravnoteža između općeg interesa i prava podnositelja zahtjeva.

PRAVO NA SLOBODNE IZBORE (ČLANAK 3. PROTOKOLA BR. 1)

U predmetu [Davydov i ostali protiv Rusije](#) Sud je razmatrao navodne nepravilnosti izbora tijekom prebrojavanja i tabličnog prikaza glasova.

Podnositelji zahtjeva, njih ukupno 11, prigovorili su da je tijekom izbora za dva zakonodavna tijela (regionalna zakonodavna skupština St. Peterburga i Duma) na nekoliko biračkih mjesta u St. Peterburgu u prosincu 2011. prekršen članak 3. Protokola broj 1 Konvencije. Svi podnositelji bili su registrirani birači, neki od njih bili su kandidati, a drugi članovi izbornih povjerenstava ili promatrači. U zahtjevu, kao i u postupcima pred nacionalnim vlastima, podnositelji su tvrdili da je došlo do ozbiljnih nepravilnosti u postupku prebrojavanja glasova, što je rezultiralo povećanim brojem glasova za vladajuću stranku i njezine kandidate na štetu oporbenih stranaka i njihovih kandidata, te da domaće vlasti nisu osigurale učinkovito preispitivanje njihovih pritužbi. Sud je utvrdio da je došlo do povrede članka 3. Protokola br. 1.

Sud je najprije naglasio da pravo na slobodne izbore zajamčeno člankom 3. Protokola br. 1 određuje pozitivne obveze državi da detaljno uredi postupke po kojima se izborni

rezultati utvrđuju, obrađuju i bilježe. S tim u vezi, Sud je istaknuo Kodeks dobre prakse u izbornim pitanjima Venecijanske komisije koji zagovara jasne postupovne mjere koje se odnose na pitanja kao što su prebrojavanje i evidentiranje izbornih rezultata. Jednostavna pogreška ili nepravilnost ne znači nepravednost izbora ukoliko se poštuju opća načela jednakosti, transparentnosti, nepristranosti i neovisnosti, ali bi koncept slobodnih izbora bio ugrožen ako bi postojale postupovne povrede koje sprječavaju slobodno izražavanje mišljenja naroda i u slučaju kada se takve pritužbe ne preispituju učinkovito na domaćoj razini. Sud je utvrdio da su u konkretnom slučaju razlozi za ponovno prebrojavanje glasova bili nejasni, da su kandidati oporbene stranke bili odsutni tijekom prebrojavanja, te da je vladajuća stranka imala ogromnu korist od prebrojavanja. Ozbiljne nepravilnosti u procesu prebrojavanja i tabličnog prikaza glasova mogle su dovesti do grubog narušavanja volje birača, stoga propust države da osigura djelotvorno preispitivanje pritužbi s tim u vezi, predstavlja povredu prava pojedinaca na slobodne izbore zajamčene člankom 3. Protokola br. 1.

U predmetu [Moohan i Gillon protiv Ujedinjene Kraljevine](#), Sud je razmatrao je li referendum o neovisnosti u okviru članka 3. Protokola br. 1 Konvencije.

Podnositelji zahtjeva izdržavali su kaznu zatvora u Škotskoj, zbog čega nisu bili u mogućnosti glasovati na referendumu o neovisnosti organiziranom u Škotskoj 18. rujna 2014. godine, s obzirom da je domaće zakonodavstvo propisalo kako osuđena osoba nije pravno sposobna glasovati na referendumu ako je na dan referenduma bila pritvorena u kaznenoj ustanovi. Tužbu podnositelja zahtjeva protiv navedene zabrane u konačnici je odbacio Vrhovni sud zaključivši da je sudska praksa i sam tekst članka 3. Protokola 1. nedvosmisleno isključio referendum iz djelokruga te odredbe. Podnositelji zahtjeva prigovorili su da im je zabranom glasovanja na referendumu o neovisnosti povrijeđen članak 10. Konvencije i članak 3. Protokola br. 1.

Sud je naglasio kako su i Sud i bivša Komisija smatrali da se članak 3. Protokola br. 1 (koji je uži od članka 25. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima) nije primjenjivao na referendum. Sud je istaknuo nekoliko predmeta koji se tiču referenduma o pristupanju država ugovornica ili njihovu daljnjem članstvu u Europskoj uniji (vidi [Ž. protiv Latvije](#) i [Niedźwiedz protiv Poljske](#)), u kojima su ljudi također glasovali o vrsti zakonodavstva koje žele imati, ali se taj faktor nije smatrao dovoljnim da bi referendum ušao u opseg članka 3. Protokola br. 1. Sud je također naglasio da nije isključio mogućnost da bi demokratski proces koji se opisuje kao "referendum" mogao potencijalno spadati u područje članka 3. Protokola br. 1, ali bi se u tom slučaju taj proces trebao održati "u razumnim intervalima tajnim glasovanjem, pod uvjetima koji će osigurati slobodno izražavanje mišljenja naroda o izboru zakonodavnog tijela". Podnositelji zahtjeva također su prigovorili da je osporena zabrana povrijedila i njihova prava iz članka 10. Konvencije, ali je Sud utvrdio da navedeni prigovor nije u nadležnosti odredbi Konvencije i njezinih Protokola, naglasivši kako je sudska praksa po ovom pitanju jasna - Članak 10. ne štiti pravo glasa, ni na izborima ni na referendumu (vidi, [Luksch protiv Italije](#) i [Baškauskaitė protiv Litve](#)).

SLOBODA KRETANJA (ČLANAK 2. PROTOKOLA BR. 4)

Sloboda kretanja

U gore navedenom predmetu [De Tommaso protiv Italije](#) Sud je raspravljao o privremenim mjerama određenim pojedincu koji se smatrao opasnim za društvo.

Okružni sud Italije odredio je podnositelju zahtjeva privremene mjere 2008. godine, nakon što je utvrdio da predstavlja opasnost za društvo, a koje mjere su uključivale posebni policijski nadzor tijekom dvije godine, obvezu javljanja policiji jedanput tjedno, obvezu

ostanka u domu tijekom noći (između 22 i 6 sati), zabranu prisustvovanja na javnim događajima te zabranu korištenja mobilnog telefona. Prizivni sud je poništio navedenu odluku, utvrdivši kako podnositelj nije predstavljao opasnost za društvo u trenutku kada su mjere izrečene.

Pozivajući se, između ostalog, na članak 5. i članak 2. Protokola br. 4. Konvencije, podnositelj zahtjeva prigovorio je da mu je privremenim mjerama povrijeđeno pravo na slobodu i sigurnost te slobodu kretanja. Sud je utvrdio da članak 5. nije primjenjiv, ali članak 2. Protokola br. 4 jest te je došlo do povrede istog.

Sud je utvrdio kako je talijanski zakon na temelju kojeg su određene sporne privremene mjere bio suviše neodređen i općenit. Naime, niti pojedinci na koje se mjere primjenjuju (na primjer, oni za koje se "zbog njihovog ponašanja i načina života te na temelju činjeničnih dokaza može smatrati da redovito žive, čak i dijelom, od prihoda stečenih kriminalom"), niti sadržaj određenih mjera (koje zahtijevaju, na primjer, da "živi pošteno i u skladu sa zakonom", te da ne daju "razlog za sumnju") nisu zakonom definirani s dovoljnom preciznošću kako bi udovoljili zahtjevima iz članka 2. Protokola br. 4 Konvencije.

Slobodni izbor boravišta

Presuda [*Garib protiv Nizozemske*](#) odnosila se na opravdanje ograničenja slobode izbora boravišta prema članku 2. stavku 4. Protokola br. 4 Konvencije.

Radi zaustavljanja propadanja određenih osiromašenih gradskih četvrti u Rotterdamu, Nizozemska je 2006. godine donijela zakonodavstvo koje je lokalnim vlastima omogućilo da od osoba koje žele živjeti u takvim četvrtima traže pribavljanje stambene dozvole, a stanovnicima koji nisu boravili u navedenim četvrtima tijekom prethodnih šest godina dozvola bi bila odbijena, osim ako nisu imali prihod od rada. Cilj ovog zakonodavstva bio je poticanje naseljavanja osoba koje nisu bile ovisne o socijalnoj skrbi i time zaustavljanje trenda "getoizacije" ovih četvrti. Podnositeljica zahtjeva, nizozemska državljanka i nezaposlena samohrana majka čiji je jedini prihod u to doba bio onaj od socijalne skrbi, bezuspješno je zatražila stambenu dozvolu za prijelaz u drugi stan jer prethodnih šest godina nije boravila u Rotterdamu te nije imala nikakav prihod od rada. Podnositeljica je, pozivajući se na članak 2. Protokola br. 4., prigovorila da joj je povrijeđeno pravo na slobodan izbor boravišta.

Presuda je od velike važnosti jer se Sud po prvi puta dublje osvrnuo na članak 2. Protokola br. 4., te dao autoritativno tumačenje izraza "sloboda izbora boravišta" i uvjeta u kojima se ta sloboda može ograničiti. Sud je utvrdio da je podnositeljici nesumnjivo bilo ograničeno njezino pravo na slobodan izbor boravišta, stoga je isto trebalo ispitati u skladu s člankom 2. stavkom 4. Protokola br. 4. kako bi se utvrdilo je li navedeno ograničenje bilo opravdano. Pri tome je Sud ocjenjivao zakonodavni okvir ali i pojedinačne okolnosti podnositeljice zahtjeva. Osvrćući se na navode podnositeljice da sporno zakonodavstvo nije imalo željeni učinak zaustavljanja trenda prema "getoizaciji", Sud je utvrdio kako nije bilo dokaza da je odluka vlasti bila "očigledno pogrešna ili je proizvela nerazmjerne negativne učinke pojedincu koji je njome pogođen". Nadalje, Sud je naglasio kako je sporni zakon uključio niz zaštitnih mjera poput dostupnosti drugog stana osobama koje nisu dobile stambenu dozvolu, preispitivanje mjere svake četiri godine, izvješće resornog ministra Parlamentu o učinkovitosti zakona i njegovih učinaka u praksi svakih pet godina, te dostupnost sudske kontrole. Glede pojedinačnih okolnosti podnositeljice zahtjeva, Sud je ocijenio da njezini navodi nisu bili osobito uvjerljivi budući da ista nije navela točno određene poteškoće s kojima se suočila zbog nemogućnosti preseljenja, odbila je navesti zašto je - osim osobnih preferencija - htjela živjeti u konkretnoj četvrti, te se ispostavilo da se podnositeljica preselila u stan subvencioniran od strane Vlade u drugoj općini neposredno prije isteka

šestogodišnjeg razdoblja. Slijedom navedenoga, Sud je utvrdio da nije bilo povrede članka 2. Protokola br. 4 Konvencije.

GRANICE PRIMJENE OGRANIČENJA PRAVA (ČLANAK 18.)

U predmetu [Merabishvili protiv Gruzije](#) Sud je razmatrao članak 18. u vezi s člankom 5. Konvencije.

Podnositelj zahtjeva bio je bivši ministar unutarnjih poslova i bivši premijer Gruzije, a u relevantno vrijeme vođa glavne oporbene stranke. Uhićen je i zadržan u pritvoru zbog optužbi za zlouporabu vlasti, izbornu prijevaru te zlouporabu javnih sredstava. Podnositelj je osporavao zakonitost navedenog pritvaranja, tvrdeći da je glavni cilj istog prije svega bio eliminiranje podnositelja s političke scene i dobivanje informacija od njega vezane za smrt bivšeg premijera 2005. godine te bankovne račune bivšeg predsjednika. Podnositelj je tvrdio da je tijekom noći tajno izveden iz zatvorske ćelije i odveden do šefa zatvorske uprave gdje ga je tadašnji Glavni tužitelj ispitivao o navedenim pitanjima. Podnositelj je prigovorio da su mu povrijeđena prava iz članka 5. stavaka 1., 3. i 4. i članka 18. Konvencije. Sud nije utvrdio povredu članka 5. stavka 1., utvrdio je povredu članka 5. stavka 3., utvrdio je da nije bilo potrebno ispitati njegov prigovor na temelju članka 5. stavka 4. te da je došlo do povrede članka 18. u svezi s člankom 5. stavkom 1.

Ova presuda donosi sveobuhvatni pregled dosadašnje prakse u vezi s člankom 18., počevši od sudske prakse bivše Komisije ([Kamma protiv Nizozemske](#)), do sudske prakse ovog Suda ([Gusinskiy protiv Rusije](#), [Ilgaru Mammadovu protiv Azerbajdžana](#) i [Rasulu Jafarovu protiv Azerbajdžana](#)). Sud je najprije istaknuo da, iako članak 18. nije neovisan jer se nadovezuje na druge članke Konvencije, isti ipak predstavlja "autonomni" zahtjev što znači da se može prekršiti čak i ako nije došlo do povrede članka u vezi s kojim se poziva. Oslanjajući se na sličnosti između članka 18. i stavka 2. drugih članaka poput članka 8. do 11., kao i članka 5. stavka 1., Sud je utvrdio da određeno ograničenje može biti opravdano materijalnom odredbom Konvencije ukoliko nastoji postići svrhu dopuštenu po toj odredbi, međutim do povrede članka 18. može doći ako je druga svrha koja nije propisana Konvencijom bila "prevladavajuća". Ovo tumačenje bilo je u skladu sa sudskom praksom nacionalnih sudova i Suda Europske unije te je posebno prikladno u ovom slučaju budući da je članak 18. trebao biti konvencijska verzija pojma "zlouporabe moći". Koja je svrha prevladavala ovisit će o svim okolnostima pri čemu bi Sud trebao uzeti u obzir "prirodu i stupanj primjenjivosti druge svrhe" te činjenicu da je Konvencija osmišljena za održavanje i promicanje vrijednosti demokratskog društva i vladavine prava. Sud je ta načela primijenio u konkretnom slučaju te je zaključio da prevladavajuća svrha podnositeljevog pritvora nije bila njegovo uklanjanje iz gruzijske politike, nego osiguranje pravilnog vođenja kaznenog postupka protiv njega. Što se tiče drugog navoda podnositelja zahtjeva o njegovu prikrivenom uklanjanju iz zatvorske ćelije radi dobivanja informacija, Sud je utvrdio da je isti bio dovoljno uvjerljiv i stoga dokazan. Dakle, za vrijeme trajanja pritvora podnositelja zahtjeva prevladavajuća svrha ograničenja slobode je promijenjena - dok je u početku to bila istraga kaznenog djela, kasnije je to postala želja za dobivanjem informacija od podnositelja zahtjeva, što je i pokazalo njegovo tajno uklanjanje iz zatvorske ćelije. To je bilo dovoljno da se utvrdi povreda članka 18. Konvencije.

BRISANJE ZAHTJEVA S LISTE (ČLANAK 37.)

U ranije spomenutom predmetu [De Tommaso protiv Italije](#) Sud je raspravljao o privremenim mjerama određenim pojedincu koji se smatrao opasnim za društvo.

Okružni je sud 2008. godine podnositelju zahtjeva, kojeg je smatrao opasnim za društvo, odredio posebne policijske nadzorne mjere u razdoblju od dvije godine. Odluka je poništena sedam mjeseci kasnije povodom žalbe podnositelja, pri čemu je žalbeni sud utvrdio da podnositelj nije bio opasan za društvo kada su mjere bile određene. Podnositelj nije imao mogućnost osporavanja navedenih mjera na javnoj raspravi. Pozivajući se na članak 6. Konvencije, prigovorio je da mu je povrijeđeno pravo na pošteno suđenje. Nakon toga, Vlada je donijela jednostranu deklaraciju kojom prihvaća povredu članka 6. u pogledu nedostatka javne rasprave. Sud je utvrdio da je članak 6. primjenjiv te da je došlo do povrede istog.

Ovo je bio prvi slučaj da je Veliko vijeće razmatralo prijedlog za brisanjem zahtjeva ili njegovog dijela s liste na temelju jednostrane izjave Vlade. Veliko je vijeće zaključilo da, s obzirom da nije bilo prethodnih odluka koje se odnose na primjenjivost članka 6. na postupak za određivanje privremenih mjera, uvjeti za brisanje tog dijela zahtjeva s liste nisu bili ispunjeni.

U predmetu *Burmych i ostali protiv Ukrajine* Sud je donio presudu o brisanju zahtjeva s liste.

Naime, Sud je bio suočen s neučinkovitom provedbom pilot presude u kojoj je utvrđena povreda članka 6. stavka 1. Konvencije i članka 1. Protokola br. 1, zbog čega je Veliko vijeće moralo odlučiti hoće li Sud nastaviti s ispitivanjem pojedinačnih zahtjeva nastalih zbog neizvršenja navedene presude. Veliko je vijeće zaključilo da nije svrhovito nastaviti rješavati navedene zahtjeve te je odlučilo iste brisati s liste sukladno članku 37. stavku 1. točki c) Konvencije i dostaviti ih Odboru ministara Vijeće Europe kako bi ih se rješavali u okviru općih mjera izvršenja pilot presude.

PRAVEDNA NAKNADA (ČLANAK 41.)

U predmetu *Nagmetov protiv Rusije* postavilo se pitanje je li Sud bio nadležan dodijeliti naknadu za neimovinsku štetu u slučaju kada zahtjev za istu nije pravilno podnesen.

Prigovor podnositelja zahtjeva odnosio se na smrt njegovog sina, uzrokovanu bacanjem bombe sa suzavcem tijekom prosvjeda protiv korupcije javnih dužnosnika. Sud je utvrdio povredu materijalnih i postupovnih odredbi članka 2. Konvencije. U svom zahtjevu, podnositelj je tražio "naknadu za odgovarajuće povrede Konvencije". Tajništvo Suda je kasnije, sukladno uobičajenom postupku, zatražilo specifikaciju zahtjeva za dodjeljivanjem pravedne naknade, naglasivši posljedice nepridržavanja pravila 60. Poslovnika Suda, ali zahtjev nije podnesen zbog čega je punomoćnik podnositelja zatražio produljenje roka. Ni nakon odobrenog produljenog roka nikakav zahtjev nije podnesen. Sud je dodijelio pravednu naknadu u iznosu od 50.000 eura (EUR) za neimovinsku štetu.

Sud je najprije utvrdio da sam članak 41. nije nametnuo nikakve posebne postupovne obveze čije bi nepoštivanje dovelo do gubitka prava na naknadu. Međutim, pravilo 60 i Praktični vodič kroz zahtjeve za pravednu naknadu utvrdili su postupovni okvir za ovu sudbenu funkciju. Praksa Suda u većini slučajeva bila je odbaciti zahtjeve za pravednu naknadu koji nisu specificirani u skladu s Poslovníkom u komunikacijskom stadiju, čak i ako su bili spomenuti ranije u obrascu zahtjeva. Razmatrajući je li Sud u konkretnom slučaju ipak bio nadležan dodijeliti pravednu naknadu, Veliko vijeće je utvrdilo da nikakva odredba Konvencije nije sprječavala Sud da u izuzetnim okolnostima dodijeli naknadu čak i kada zahtjev nije podnesen u skladu s Poslovníkom Suda. Prije svega trebalo je ispitati postoje li jasne naznake da je podnositelj zahtjeva želio dobiti novčanu naknadu, da postoji uzročna veza između povrede i neimovinske štete u odnosu na koju je podnositelj zahtjeva tražio naknadu, te da su postojali uvjerljivi razlozi u prilog donošenja takve naknade. Primjenom ovih načela na posebne okolnosti konkretnog slučaja, Sud je utvrdio da je bilo opravdano

dodijeliti pravednu naknadu za neimovinsku štetu usprkos nedostatku pravilnog zahtjeva. Naglasio je težinu dugotrajne i neispravne istrage smrti koju je provela država i činjenice da nije bilo izgleda za dobivanje odgovarajuće naknade u nacionalnom postupku.

U predmetima [Chiragov i drugi protiv Armenije](#) i [Sargsyan protiv Azerbajdžana](#) Sud je razmatrao gubitak imovine osoba raseljenih nakon Nagorno-Karabakhskog sukoba iz 1992. godine.

U predmetu *Chiragov i drugi*, šest podnositelja zahtjeva, Azerbejdžanski Kurdi, nisu se mogli vratiti u svoje domove u okrugu Lachin u Azerbajdžanu nakon što su 1992. godine pobjegli iz Nagorno-Karabakhskog sukoba, a u predmetu *Sargsyan* podnositelj, etnički armenac, također je pobjegao iz svog sela 1992. godine tijekom gore navedenog sukoba, koje je selo bilo u području još uvijek nedostupnom iz sigurnosnih razloga. Sud je u oba predmeta utvrdio da je došlo do povrede članaka 8. i 13. te članka 1. Protokola br. 1 Konvencije, te da je svaki podnositelj zahtjeva imao pravo na naknadu imovinske i neimovinske štete. Imajući u vidu poteškoće pri izračunu takve štete, posebice zbog velikog proteka vremena od nastanka sukoba, Sud je dodijelilo ukupnu svotu od 5.000 EUR svakom od podnositelja zahtjeva, uključujući pravne troškove i izdatke.

Zbog smrti dvojice podnositelja zahtjeva u oba predmeta, postavilo se pitanje može li pravedna naknada biti dodijeljena njihovoj djeci koja su preuzela zahtjev. Vlada je tvrdila da je pravo na naknadu neimovinske štete prestalo smrću podnositelja zahtjeva, što je Sud odbacio uz obrazloženje da članovi obitelji, koji su preuzeli zahtjev nakon smrti podnositelja, imaju pravo stupiti na mjesto podnositelja nakon njegove smrti i u pogledu zahtjeva za naknadu neimovinske štete (oslanjajući se na presudu [Ernestina Zullo protiv Italije](#)). Sud je naglasio da se takva naknada ne može dodijeliti u slučaju kada je zahtjev preuzeo upravitelj imovine podnositelja zahtjeva ([Solomonides protiv Turske](#)) ili kada osoba koja je preuzela zahtjev nije osobno pogođena ([Malhous protiv Češke](#)). Međutim, u konkretnim slučajevima djeca koja su preuzela zahtjeve bila su osobno pogođena, i kao članovi obitelji koji su pobjegli od sukoba i kao nasljednici imovine podnositelja zahtjeva.

OBVEZATNA SNAGA I IZVRŠENJE PRESUDA (ČLANAK 46.)

Gore navedena presuda [Burmych i ostali protiv Ukrajine](#) odnosila se na ulogu Suda i Odbora ministara u odnosu na pojedinačne zahtjeve koji proizlaze iz neizvršenja pilot presude.

U ovom predmetu pojavila su se pitanja slična onima koja su ispitivana u pilot presudi [Yuriy Nikolayevich Ivanov protiv Ukrajine](#). U navedenoj presudi utvrđena je povreda članka 6. stavka 1. i članka 1. Protokola br. 1 Konvencije te je, sukladno članku 46., Ukrajina morala u roku od godine dana uspostaviti djelotvorni domaći pravni okvir za osiguranje naknade zbog odgode izvršenja. Priljev naknadnih zahtjeva bio je takav da je Sud prekinuo ispitivanje istih do donošenja konačne odluke u ovom predmetu, koji je ustupljen Velikom vijeću u prosincu 2015. godine. Do donošenja ove presude, podneseno je više od 12.000 zahtjeva pred Sudom. Odbor ministara, kao tijelo nadležno za nadzor izvršenja presude, usvojio je u lipnju 2017. godine dodatnu Privremenu rezoluciju kojom je pozvao ukrajinske vlasti da usvoje kao prioritetne opće mjere potrebne za izvršenje *Ivanov* pilot-presude.

Središnje je pitanje bilo, u slučaju kada neizvršenje pilot presude rezultira mnoštvom naknadnih pojedinačnih zahtjeva, mora li Sud nastaviti ispitivati navedene zahtjeve sukladno članku 19. i 46. Konvencije ili ima ovlast brisati ih s liste predmeta sukladno članku 37., stavku 1.c). Veliko je vijeće utvrdilo da je Sud donošenjem pilot presude izvršio obvezu iz članka 19. Konvencije. Također je naglasilo da je podjela uloga između Suda i Odbora ministara bila jasna u smislu članka 46. Konvencije. Dakle, Sud može pomoći državi u

ispunjavanju njezinih obveza iz članka 46., ali tijelo koje treba nadgledati izvršenje presude i osigurati da država ispuni zakonsku obvezu iz navedenog članka, uključujući i poduzimanje općih mjera za otklanjanje povreda, jest Odbor ministara. Sud je utvrdio da bi interesi pojedinačnih podnositelja zahtjeva bili bolje ostvareni u procesu izvršenja, stoga je brisao predmetne zahtjeve s liste predmeta i uputio ih na rješavanje Odboru ministara. Konačno, Sud je odredio da će se navedeni postupak primijeniti i u odnosu na druge tekuće i buduće predmete, te je ovim zahtjevima pridružio njih više od 12.000 koji su bili na čekanju, napomenuvši kako postoji mogućnost da Sud vrati određene zahtjeve na svoju listu, te će ih ponovno razmotriti u roku od dvije godine.

MREŽA VRHOVNIH SUDOVA

Potreba za praktičnom suradnjom između nacionalnih sudova i Europskog suda za ljudska prava rezultirala je uspostavom Mreže vrhovnih sudova (dalje u tekstu MVS) u listopadu 2015. MVS sada čine šezdeset četiri suda iz trideset i četiri države.

Za domaće sudove, koji imaju primarnu odgovornost provoditi Konvenciju i razvijati prava koja jamči, pristup sudskoj praksi ključan je za osiguranje uspjeha. Osim materijala koji su dostupni na Internetu, članovi vrhovnih sudova imaju povlašteni pristup dodatnim materijalima, kao što su analitičke bilješke Pravnog savjeta o novim odlukama i presudama te izvješća o sudskoj praksi Konvencije. U 2017. godini bilo je niz produktivnih razmjena između Suda i nacionalnih vrhovnih sudova. Vrhovni sudovi olakšali su pristup Sudu nacionalnom pravu i nacionalnoj sudskoj praksi doprinoseći komparativno-pravnim istraživanjima. S druge strane, članovi nacionalnih vrhovnih sudova mogu od Tajništva Suda zatražiti konkretna pitanja o sudskoj praksi Konvencije. Razmjene informacija provode se na dnevnoj bazi putem kontakt osoba u Tajništvu Suda i na nacionalnim vrhovnim sudovima.

Prvi Forum kontakt osoba organiziran je 16. lipnja 2017. u Strasbourgu, a prisustvovalo mu je pedeset kontakt osoba te po četrdeset i četiri predstavnika Vrhovnih sudova i Tajništva Suda. Raspravljalo se o funkcioniranju i budućnosti MVS-a. U svom uvodnom priopćenju predsjednik Raimondi istaknuo je kako se MVS može smatrati nekom vrstom preteče Protokolu br. 16. Navedenim Protokolom predviđena je suradnja između domaćih sudova i Europskog suda za ljudska prava, na način da će domaći sudovi moći zatražiti od Suda savjetodavna mišljenja o načelnim pitanjima koja se odnose na tumačenje ili primjenu prava i sloboda definiranih Konvencijom ili njezinim protokolima. S dvije daljnje ratifikacije u 2017. godini (Armenije i Estonije) broj ratifikacija takozvanog "Protokola dijaloga" porastao je na osam. Predsjednik Francuske Republike, Emmanuel Macron, u svom obraćanju Sudu 31. listopada 2017. najavio je da je Francuska pokrenula postupak za ratifikaciju Protokola br. 16. u nadi da će biti deseta država koja će ga ratificirati, i time omogućiti stupanje na snagu istog.

RAZUMIJEVANJE SUDSKE PRAKSE

U skladu sa zaključcima konferencija u Interlakenu, İzmiru, Brightonu i Bruxellesu, 2012. godine pokrenuti su razni programi s ciljem poboljšanja dostupnosti i razumijevanja vodećih načela i standarda Konvencije na nacionalnoj razini. Sud je postupno razvio niz prilagođenih alata koji su osmišljeni da pomognu svima, od običnih laika do iskusnih pravnika za ljudska prava, u pristupu Konvenciji i ključnoj sudskoj praksi. Osim napredne tehnologije i

sofisticiranih alata za pretraživanje HUDOC baze podataka, internetska stranica Suda sadrži bogatstvo materijala za korisnike, uključujući opće informacije za potencijalne podnositelje zahtjeva, tematske informativne članke i profile zemalja, pravne sažetke sastavljene u mjesečnim informacijama o sudskoj praksi, detaljne vodiče o sudskoj praksi i videozapise za obuku *COURTalks-disCOURs*.

Cijeli niz materijala, zajedno s metodološkim vodičem o njihovu optimalnom korištenju, može se pronaći u dokumentu na web stranici Suda pod naslovom: [Pronalaženje i razumijevanje sudske prakse](#), koji je za sada dostupan na tri jezika.

U 2017. godini predstavljena su i dva nova vodiča za sudsku praksu (uključujući i dugo očekivani vodič za članak 8. Konvencije), uvedena je shema za redovito ažuriranje svih vodiča, pokrenuto je HUDOC sučelje na španjolskom u Madridu, te je 23. studenoga 2017. potpisan memorandum o suglasnosti za prevođenje odabrane sudske prakse i publikacija Suda na španjolski jezik.

Odabir važnijih predmeta

U skladu s preporukama donesenim tijekom konferencije u Interlakenu, Sud odabire one presude i odluke koje smatra važnima jer daju značajan doprinos razvoju sudske prakse ili se bave novim problemom od općeg interesa ili zahtijevaju novo tumačenje odnosno pojašnjenje načela. Odabrani slučajevi mogu se pronaći na temelju godišnjih lista koje su dostupne na web stranici Suda ili odabirom "Case Reports" pod kategorijom "Importance" u tražilici HUDOC.

HUDOC baza podataka sudske prakse

Od opsežnog redizajniranja baze podataka u 2012. Tajništvo je nastavio dodavati nove značajke HUDOC-u. U studenom 2017. pokrenuta je španjolska verzija sučelja HUDOC, što znači da isto sada postoji na ukupno pet jezika (engleski, francuski, ruski, španjolski i turski), a u tijeku su planovi za razvoj bugarskih, gruzijskih i ukrajinskih verzija. Korisnički priručnik za HUDOC dostupan je na engleskom, francuskom, španjolskom i turskom jeziku. Broj posjeta HUDOC tražilici povećan je za oko 7% 2017. godine.

Program prevođenja sudske prakse

Tajništvo Suda upućuje stalni poziv državama, pravosudnim centrima za osposobljavanje, udrugama pravnih stručnjaka, nevladinim udrugama i drugim partnerima da ponude, u svrhu uključivanja u HUDOC, prijevode sudske prakse. Deklaracijom iz Bruxellesa 2015. godine pozvane su države članice promicati dostupnost sudske prakse Suda prevođenjem ili sažetkom značajnih presuda.

Kao rezultat programa prevođenja, više od 23.560 tekstova na trideset i jednom jeziku, osim engleskog i francuskog, dostupno je na web stranicama HUDOC-a. Uz prevođenje odabranih predmeta, određene države nude i prijevode publikacija, informativnih članaka, profila zemalja i slično.

S obzirom na interes za sudsku praksu Suda na drugim kontinentima, Sud je udružio snage s drugim sektorima Vijeća Europe kako bi pratio reforme u zemljama partnerima južnog Mediterana, kao dio politike Vijeća Europe prema susjednim regijama. Južni program II (2015-2017) pridonio je financiranju prevođenja odabranih važnijih predmeta na arapski jezik. U okviru ovog programa za 2018. i 2019. godinu, pravni sažeci Suda o važnijoj sudskoj praksi i publikacije u odabranim područjima (poput rodno uvjetovanog nasilja, trgovine ljudima, azila i migracije, nediskriminacije, socijalnih prava, zaštite podataka i prava djece u suradnji s HELP programom Vijeća Europe) bit će prevedeni na arapski jezik.

Ostale publikacije i informacijski alati

Pregled najznačajnijih slučajeva Pravnog savjeta pruža vrijedan uvid u najvažnije presude i odluke koje je Sud donio svake godine, navodeći ključna utvrđenja Suda i njihovu važnost u razvoju sudske prakse. Godišnja inačica Pregleda može se pogledati u ovom godišnjem izvješću ("Pregled sudske prakse Suda") a dostupna je i kao samostalna publikacija (Wolf Legal Publishers). I godišnje i polugodišnje verzije mogu se bez naknade preuzeti s web stranice Suda.

Informativne obavijesti o sudskoj praksi odigrale su ključnu ulogu u širenju sudske prakse Suda otkako je prvo mjesečno izdanje objavljeno 1998. godine. Tijekom godina su se znatno razvijale i sada sadrže, pored mjesečno prikupljenih zanimljivih predmeta, sažetke slučajeva iz drugih europskih i međunarodnih sudova. Sve informativne obavijesti dostupne su na web stranicama Suda ([Case-law / Case-law analysis / Case-law analysis note / Case-law Information Note](#)), dok se pojedinačni pravni sažeci mogu naći u HUDOC bazi podataka.

Uprava pravnog savjeta - sastavljena od Odjela za informiranje i objavljivanje predmeta i Sektora za istraživanje i knjižnicu – u 2017. godini objavila je dva nova vodiča za sudsku praksu koja pokrivaju članak 1. i članak 8 Konvencije, te je ažurirala dosadašnjih osam vodiča. Ažurirano je i izvješće o kulturnim pravima i metodološki vodič o tome kako najbolje iskoristiti HUDOC bazu podataka, sudske publikacije, vijesti i druge alate. Svi ovi materijali dostupni su na [Case-law / Case-law analysis](#).

Priprema se dopuna Priručnika o europskom zakonodavstvu o nediskriminaciji i Priručnika o europskom zakonodavstvu o zaštiti podataka, koja će započeti u prvoj polovici 2018. godine. Ostali svesci u ovoj seriji obuhvaćali su azil, granice i imigracije, pristup pravdi i prava djeteta. Svi priručnici i jezična izdanja dostupni su na [Case-law/Other publications](#).

Uz suradnju i potporu Programa Vijeća Europe za obrazovanje pravnih stručnjaka u području ljudskih prava (HELP program, www.coe.int/HELP), web stranica Suda trenutno sadrži tri videa u seriji *COURTalks-disCOURs* na temu uvjeta dopuštenosti, azila i terorizma. Svi videozapisi s njihovim transkriptima objavljeni su na više od deset jezika ([Case-law / Case-law analysis / COURTalks-disCOURs](#)).

U 2017. pripremljeno je pet novih *Informativnih letaka* o sudskoj praksi Suda, koji se bave pristupom Internetu, gubitkom državljanstva, djecom migrantima, gestacijskim zamjenskim majčinstvom i profesionalnom tajnom odvjetnika. Ovi članci pružaju čitatelju brz pregled najvažnijih predmeta koji se tiču određene teme i redovito se ažuriraju kako bi odražavali razvoj sudske prakse. Pripremljeni su i *Profili zemalja* koje pokrivaju svaku od četrdeset sedam država članica Vijeća Europe. Ovi profili, koji se ažuriraju redovito, pružaju opće i statističke podatke o svakoj državi, kao i sažetke najznačajnijih slučajeva. Informativni članci i Profili zemalja mogu se pogledati i preuzeti s internetske stranice Suda pod [Press / Press Resources / Factsheets i Press / Press Resources / Country profiles](#).

Obuka pravnih stručnjaka

Sud je zadržao svoju dugogodišnju suradnju s Kasacijskim sudom i École nationale de la magistrature u Francuskoj. Suradnja se nastavlja s Vrhovnim sudom Rusije i Stalnim predstavništvom Rusije u Vijeću Europe, kao i sa Švedskom državnom upravom sudova i Stalnim predstavništvom Turske u Vijeću Europe. Sud je organizirao treninge za suce i tužitelje iz Europske unije u partnerstvu s Europskom mrežom za pravosudnu izobrazbu.

U 2017. organizirano je četrdeset i devet treninga u trajanju od jednog do tri dana za pravne stručnjake iz osamnaest od četrdeset i sedam država članica, te dvadeset HUDOC treninga za suce i tužitelje država članica Vijeća Europe. Pomoću HELP programa, Sud je povećao svoju suradnju s ostalim sektorima Vijeća Europe, posebice u dijelu koji se odnosi na edukaciju i širenje sudske prakse. Tajništvo Suda se sve više angažiralo s pravnim stručnjacima i studentima prava nudeći prilagođene video-konferencije prezentacija i sjednica

za odvjetničke komore, pravosudne centre za obuku i pravne škole u Armeniji, Azerbajdžanu, Gruziji, Rusiji i Ukrajini.

Informiranje javnosti

Glavna točka za informiranje javnosti je web stranica Suda (www.echr.coe.int), koja je 2017. godine zabilježila ukupno 6.623.216 posjeta (povećanje više od 10% u usporedbi s 2016.). Twitter račun (twitter.com/echrpublication), koji pruža najnovije informacije o publikacijama, prijevodima i drugim informativnim alatima za sudsku praksu, kao i važnim događajima na Sudu, imao je 12.600 sljedbenika do kraja 2017. godine. Putem web stranice Suda moguće je pristupiti i stranicama knjižnice Suda koja, iako specijalizirana za područje ljudskih prava, posjeduje i materijale o komparativnom pravu i međunarodnom javnom pravu.

Novi film o Sudu objašnjava kako isti funkcionira i prikazuje opseg aktivnosti kroz nekoliko slučajeva. Trenutačno je dostupan na dvadeset i šest jezika na [YouTube kanalu Suda](#).

Nova serija dokumenata pokrenuta je kako bi se podigla svijest javnosti o utjecaju Konvencije u različitim državama članicama. Prve publikacije, "[ESLJP i Češka u činjenicama i brojkama](#)", te "[ESLJP i Danska u činjenicama i brojkama](#)", nastale su kada su navedene države članice predsjedale Odborom ministara. Slične će publikacije biti objavljene i za sve ostale države članice. Ažurirani su dokumenti "[Pregled 1959.-2016.](#)" i "[ESLJP u činjenicama i brojkama 2016.](#)", te sada pružaju bolji pregled statističkih podataka Suda.

U 2017. godini Sud je posjetilo ukupno 17.727 posjetitelja.

DODATAK

Popis važnijih predmeta u 2017.

Armenija

Aryan and i drugi protiv Armenije, br. 75604/11 i 21759/15, 12. listopada 2017.

Austrija

J. i drugi protiv Austrije, br. 58216/12, 17. siječnja 2017.

Bosna i Hercegovina

Hamidović protiv Bosne i Hercegovine, br. 57792/15, 5. prosinca 2017 (još nije konačna)
Medžlis Islamske Zajednice Brčko i drugi protiv Bosne i Hercegovine [VV], br. 17224/11, 27. lipnja 2017.

Bugarska

Simeonovi protiv Bugarske [VV], br. 21980/04, 12. svibnja 2017.

Hrvatska

Škorjanec protiv Hrvatske, br. 25536/14, 28. ožujka 2017.

Češka

Regner protiv Češke [VV], br. 35289/11, 19. rujna 2017.

Finska

Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy protiv Finske [VV], br. 931/13, 27. lipnja 2017.

Francuska

A.P., Garçon and Nicot protiv Francuske, br. 79885/12, 6. travnja 2017.

Gruzija

Merabishvili protiv Gruzije [VV], br. 72508/13, 28. studenog 2017.

Grčka

Chowdury i drugi protiv Grčke, br. 21884/15, 30. ožujka 2017.

Mađarska

Fábián protiv Mađarske [VV], br. 78117/13, 5. rujna 2017.

Károly protiv Mađarske [VV], br. 56665/09, 14. rujna 2017.

Italija

De Tommaso protiv Italije [VV], br. 43395/09, 23. veljače 2017.

Paradiso and Campanelli protiv Italije [VV], br. 25358/12, 24. siječnja 2017.

Nizozemska

Garib protiv Nizozemske [VV], br. 43494/09, 6. studenog 2017.

M protiv Nizozemske, br. 2156/10, 25. srpnja 2017.

Norveška

Becker protiv Norveške, br. 21272/12, 5. listopada 2017.

Portugal

Carvalho Pinto de Sousa Morais protiv Portugala, br. 17484/15, 25. srpnja 2017.

Lopes de Sousa Fernandes protiv Portugala [VV], br. 56080/13, 19. prosinca 2017.

Moreira Ferreira protiv Portugala (br. 2) [VV], br. 19867/12, 11. srpnja 2017.

Rumunjska

Bărbulescu protiv Rumunjske [VV], br. 61496/08, 5. rujna 2017.

Rusija

Bayev i drugi protiv Rusije, br. 67667/09, 20. lipnja 2017.

Davydov i drugi protiv Rusije, br. 75947/11, 30. svibnja 2017.

Khamtokhu and Aksenchik protiv Rusije [VV], br. 60367/08 i 961/11, 24. siječnja 2017.

Tagayeva i drugi protiv Rusije, br. 26562/07, 13. travnja 2017.

Švicarska

Osmanoğlu and Kocabaş protiv Švicarske, br. 29086/12, 10. siječnja 2017.

Ukrajina

Burmych i drugi protiv Ukrajine (brisanje zahtjeva) [VV], br. 46852/13 i dr., 12. listopada 2017.

Ujedinjena Kraljevina

Harkins protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka) [VV], br. 71537/14, 15. lipnja 2017.

Hutchinson protiv Ujedinjene Kraljevine [VV], br. 57592/08, 17. siječnja 2017.

Moohan and Gillon protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 22962/15 i 23345/15, 13. lipnja 2017.

SUDAČKE AKTIVNOSTI

U 2017. godini Sud je donio ukupno 1.068 presuda (u usporedbi s 993 u 2016. godini), od čega je 19 presuda donijelo Veliko vijeće, 526 Vijeća, a 523 Odbori od tri suca. Većina zahtjeva pred Sudom riješena je odlukom. Jedan zahtjev je proglašen nedopuštenim od strane Velikog vijeća. Približno 700 zahtjeva proglašeno je nedopuštenim ili su izbrisani s liste zahtjeva od strane Vijeća, a oko 3.500 od strane Odbora. Suci pojedinci proglasili su nedopuštenim ili su brisali s liste oko 66.150 zahtjeva (u usporedbi s 31.000 u 2016. godini). Do kraja godine ukupan broj zahtjeva pred Sudom smanjio se na 56.250 od ukupno 79.750 početkom godine.